

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

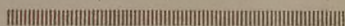
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ANTVORSKOV HØJSKOLE

1908—1933

ET JUBILÆUMSSKRIFT

UDARBEJDET AF

OLAF ANDERSEN

UDGIVET AF
ANTVORSKOV HØJSKOLES ELEVFORENING

ANTVORSKOV HØJSKOLE

1908—1933

ET JUBILÆUMSSKRIFT

UDARBEJDET AF

OLAF ANDERSEN

UDGIVET AF
ANTVORSKOV HØJSKOLES ELEVFORENING

DEN 10. NOVEMBER 1908 blev Grundstenen nedlagt til Antvorskov Højskole. Og der er altsaa gaaet 25 Aar, siden det skete. Helt naturligt opstod da den Tanke at faa udgivet et Festskrift, som kunde give de svundne Aars Historie.

Antvorskov Højskole har i de forløbne Aar haft tre Forstandere: Niels Eggert, Peter Augustinus og undertegnede. Højskolens Historie falder da, om man regner med Forstanderperioderne, i tre Afsnit. Og helt let vilde det ikke have været for en af de nuværende Lærere eller for mig at skrive Skolens Historie med ligeligt Hensyn til de tre Afsnit. Med Billigelse fra Elevforeningens Bestyrelse henvendte jeg mig da til Forfatteren, fh. Højskoleforstander Olaf Andersen og bad ham om at paatage sig Arbejdet. Han er vel hjemme i den danske Højskoles Historie, har udgivet en Bog om Danmarks Højskoler og har nu i Forsommeren skrevet Fyns Stifts Husmandsskoles Festskrift i Anledning af denne Skoles 25-aarige Bestaaen.

Fra hans Haand foreligger da dette Jubilæumsskrift.

Th. Laursen og Erik B. Nissen har haft det ret store Arbejde med at udtage og ordne Billedstoffet. Olaf Andersen har læst Korrektoren.

Antvorskov Højskole, d. 23. Oktober 1933.

FRED. NØRGAARD.

Slotsalléen.

I.

EGNEN

FRA Gammeltorv i Slagelse fører Slotsgade ud imod Købstadens søndre Opland. Ved den smukke Brænderigaard, et af Byens morsomste og stateligste gamle Huse, kommer man gennem „Slotsporten“ ind i den skyggefulde Allé af skønne gamle Træer, der i lige Linje fører op til Gl. Antvorskov. Her fortsætter Alléen i Landevejen til Næstved, som i en stor Bue svinger til venstre, medens en Tværvej i modsat Retning fører ned til Antvorskov Slotsruin. I Runddelen mellem de tre Veje er der rejst en Mindesten for Hans Tausen. Kort før Vejsvinget ser man til højre Liselund Menighedsskoles lange, hvidkalkede Nordfløj. Og umiddelbart før denne drejer en Vej ned til Antvorskov Højskole, hvis røde, klosterlignende Bygninger træder frem paa Skraaningen imod Vest, indspundne i grønne Løvmasser.

Vore Stednavnegranskere er ikke naet til fuld Klarhed

over, hvordan Navnet Antvorskov rettelig skal tydes. En ældre Forklaring gaar ud paa, at det vil sige „Stedet ved Skovens Begyndelse“. En anden og nyere hævder, at „andvor“ er det samme som Overdragelse. En tredje mener, at Forstavelsen indeholder et Personnavn. Det være nu som det vil. Men det er i hvert Fald paafaldende, at den første Tydning siger noget særdeles rammende om Stedet.

Antvorskov ligger nemlig i Skellet mellem to udprægede og egenartede sjællandske Landskaber: Mod Øst de store Skoves tyndt befolkede, dunkle og drømmende Højland, i Nord, Vest og Syd den aabne, tidligt opdyrkede Kornbygd, et ældgammelt Bondeland, rigt og bugnende frodigt, overdrysset med Landsbyer og fritliggende Ejendomme, og med Storebælt blinkende i Baggrunden.

Tillægssordet „kedelig“ har fra gammel Tid været hæftet til Slagelse og dens Omegn. I Virkeligheden med Urette.

Allerede Jens Baggesen morede sig med at kalde Slagelse „Kedsomhedens Moderstad“, og H. C. Andersen, som tilbragte nogen temmelig triste Ungdomsaar i den gamle Latinskoleby, rimede Navnet paa „Plagelse“. Helt op imod vore Dage har man i Bøgernes Verden og Mand og Mand imellem kunnet spore en tilsvarende snæver Opfattelse. Det hænger sammen med flere Ting. Med den ofte urimelige Magt, der ligger i det som nu engang er bleven „god Latin paa Bjærgget“. Maaske ogsaa med det Indtryk Rejsende har faaet af Egnen set fra Toget. Jærnbanen mellem Slagelse og Næstved fører jo det meste af Vejen gennem flade og ensformige Strøg, og heller ikke fra Hovedbanen modtager den fremmede noget stærkt Indtryk af Byens og Egnens Egenart. Og endelig: Sansen for og Dommen over landskabelig Skønhed har i rigt Mon været under Forvandlingens og Udviklingens Lov.

Forhen var det „Idyllen“ man søgte: Sø og Skov, Stillehed og drømmende Indelukker. Sorø blev Idealet, lovprist, omsunget, landskendt. Hvem kan heller andet end fryde sig over Skoven i Løvspringets Friskhed og i Efteraarets Farvespil? Men efterhaanden har vi ogsaa lært at glæde os over det frie, aabne Land, de lange bløde Linjer, det vi kalder

Landskabets Rytme, den snart jævne, snart urolige Bølgegang, der ligger som en Tone over Landskabet og nynner sig ind i vort Sind.

Ud fra denne bredere Indstilling er ogsaa Vestsjælland kommet til sin Ret. Den, der for en 30—40 Aar siden vilde ha vovet at stille Slagelses Omegn paa Højde med Sorøs, vilde hos de fleste være hjemfalden til et overbærende Smil.

Udsigt mod Slagelse.

Nu forstaar vi baade at se og værdsætte Slettelandets særlige Skønhed.

Det er nu heller ikke det rene Fladland der breder sig omkring Slagelse. Fra Slotsalléen op mod Skoven gaar Jordsmonnet i kraftige Bølger, og Nordøst for Byen løfter sig Ætterbjærg lige i Skovbrynet til en Højde af 97 Meter. Den der har faaet Lavlandsfornemmelsen i Blodet ved at nærme sig Byen ad Jærnbanen, skal bare ulejlige sig med en Vandring op i Bakkelandet ved Skoven, helst til Toppen af Ætterbjærg. Der vil han nødes til at ændre sit Syn, og han vil glæde sig over det uventede Landskabsbillede der møder ham.

Dog, det bedste Overblik over Omegnen har man fra

Siotsbjærgby Høje, omtrent 3 km fra Slagelse ud ad Skæl-skørvejen. Fra alle Sider stiger Jordsmonnet stiltfærdigt og langeligt, op mod den højtliggende Bjærgby Kirke og de to mægtige Oldtidshøje der kroner det aabne Bondeland. Set heroppe fra træder Slagelse smukt frem paa sit høje Stade med sine røde Stenmasser under Sankt Mikkels knejsende Spir, synlig langt ud over Vestsjælland helt op til Kalund-borgeggen. Den gamle Handels- og Oplandsby vender sit Ansigt ud imod Bondelandet, men i Ryggen har den Midt-sjællands Skove, en mørk, højtsvungen Linje, som giver det jævne Agerland en Baggrund af noget stærkt og oprindeligt. Skønnest er dog de vide Udsyn over det bølgende Sletteland der i Sommerens Sol lyser som et eneste stort Smil — til Bæltet der staar bredt og blaat i Synsranden, til smaa legende Blink af Korsør og Skælskør Nor, til Boeslunde Kirkes vældige Taarn og til Fyns lange Kyststribе. Den der har staaet her som Barn, undrende og betaget, maa som voksen give J. J. Nielsen Ret, naar han siger i „Danmarks Land“:

„Det er maaske at give Skønhedsbegrebet en anden Værdi end det har som gangbar Mønt, men Vestsjælland kan være saa kedeligt det være vil, set fra Galgebakken og Hashøj er det i sin simple grønne Sommerkjole et henrivende Land.“

Til Egnens lyse Tone og brede, rolige Linjespil føjer sig Mindernes Tale. De mange synlige Oldtidsminder, spredt omkring paa Marker og Bakketoppe, er som en dyb og malmfuld Underklang. (Her skal kun nævnes et enkelt: den pragtfulde Langdysse med de mange Randsten, som ligger paa Landsgrav Mark, synlig fra Jærnbaneloget, naar man kører mellem Slagelse og Foerlev). Middelalderens Folkeviser nynner i Antvorskov Ruin, og Sagnet hvisker fra de mærkelige Trækors, som er rejst paa Høj eller ved Alfarvej. Er Slagelse den driftige og livlige Handelsby, kendemærket af Hverdagslivets Prosa, saa er Sagnet om Hellig Anders et poetisk Indslag i Byens og Egnens Historie. Mere gaadefulde, omsvævet af en sær og sælsom Stemning, er de tvende Vejkors ved Skørpinge og Sludstrup. Og med Antvorskov, Klosteret og Kongeslottet, er vi inde paa Historiens faste

Grund. Her møder vi de største og rigeste af alle Egnens historiske Kildespring.

DET gamle Antvorskov Kloster havde sin Plads paa Banken, hvor nu Gl. Antvorskov ligger. Det blev stiftet af Valdemar den Store omkring 1170 og gik snart over til Johanniterridderne. Som saa mange andre Klostre rejstes det i skønne Omgivelser. Der var Smaasøer i Nærheden (nu er de fleste borte), mod Øst bredte sig de store Skove, og i Syd og Vest aabnede sig vide Udsyn over Slettelandet. Antvorskov Kloster nævnes som det fornemste her i Landet indenfor den navnkundige Munkeorden, der navnlig har vundet Ry gennem sin Deltagelse i Korstogene. Mange Adelsmænd gav sig ind under Klosteret for at bo der paa sine gamle Dage. Paa denne Vis samlede Klosteret store Rigdomme og blev et af de mest velhavende i Danmark.

Der har vel nok været Tider, da Munkelivet i Antvorskov adledes af flittigt Arbejde og ærlig mente Bodsøvelser. Men det er først senere, i Klostrenes Nedgangstid, vi møder den Mand som mere end nogen anden har baaret Antvorskovs Navn over Lande. Hvert Barn i Danmark ved om *Hans Tavsens*, Smedesønnen fra Birkende i Østfyn. Han kom til Antvorskov som Klosterbroder, blev Klosterets store Haab og senere dets Smærtensbarn. Den unge, veltalende og evnerige Munk blev sendt til Udlandet for at uddanne sig som Forkæmper for Romerkirken, men vendte hjem som en glødende Tilhænger af Morten Luther. I Paasken 1524 tog han Bladet fra Munden ; i en Prædiken i Klosterets Kirke gav han Udtryk for sin Væmmelse ved Klosterlivet og sin nye, evangeliske Trosopfattelse. Saa blev han fængslet og ført til Viborg. Herovre tog han for Alvor fat paa sit Livs Størværk. Men den unge Hans Tavsens, som ved sin frimodige Tale i Antvorskov Klosterkirke indvarslede Reformationen, har med Rette faaet sit Mindesmærke ved Alfarvej ligeoverfor Klosterbanken. Stenen rejstes i 1891 og bærer som Indskrift de kendte Verslinjer, hentet fra Ingemanns Sang:

En dansk Morten Luther, han stred med Ordets Sværd
og sejred med Aanden i Hjærtfolkets Hær.
Ret aldrig hans Navn skal i danske Hjærter dø,
saa længe der ringer en Klokke over Ø.

— Reformationen sejrede, Klosteret sygnede hen. Til-
sidst, hedder det sig, var der kun to revnede Klokker og tre
gamle, tandløse Munke tilbage. Men nu kastede Frederik den

Gl. Antvorskov og Hans Tavsens Mindesten.

Anden sine Øjne paa det forsømte og forfaldne Kloster og lod det — omkring 1580 — ombygge til et kongeligt Slot. Det laa jo midt i Riget, nær Overfartsstedet til Fyn, og de store Skove var rigtig noget for den jagtlystne Konge.

Ved Ombygningen fik Kirken saa højt et Spir, at det kunde bruges som Sømærke af Sejlere ude paa Bæltet. Og i 1584 var man saa vidt fremme med de omfattende Byggearbejder, at der kunde holdes Herredag paa Slottet. Frederik den Anden var glad ved at bo paa Antvorskov, og paa de store Jagtdage har der været mægtigt Røre med rygende Travlhed og overdaadige Fester. Men ret længe havde han

ikke Glæde af sit nye og kostbare Slot. 1588 kom han syg hertil fra Sønderjylland, og nogle Dage ind i April døde han med Dronning Sofia siddende ved sin Seng.

Allerede nu var Slottets Glanstid forbi. Kristian den Fjerde kom her nok paa Gennemrejse, men hans mange Nybygninger stillede Antvorskov i Skygge. Og efterhaanden vanrøgtedes Bygningerne, især gik de stærkt i Forfald under Svenskekrigen. Da Lensmændene afløstes af Amtmænd (1693), blev Antvorskov Amtmandsbolig. 1722 indrettede Frederik den Fjerde 12 Rytterdistrikter, og Antvorskov blev et af disse. Men allerede 1763 vedtoges det, at Ryttergodserne skulde nedlægges og sælges. Og 1774 gik Antvorskov over i Privateje.

Til den mellemliggende Tid er der knyttet en lille Solstraalefortælling. Den unge Dronning Karoline Mathilde kundgjorde, at hun agtede at uddele Bryllupsgaver til 25 unge Piger i Vestsjælland, der vilde holde Bryllup den 8. November 1769. Det var Treaarsdagen for hendes eget Bryllup — en Dag hun ellers fik mere Grund til at mindes med Graad end med Smil. Fra Egnen mellem Kalundborg og Skælskør meldte der sig 25 Par. Vielsen blev foretaget i Antvorskov Slotskirke, hele Følget fik Vin og Kager, og Amtmanden overrakte hvert Par en Gave paa 30 Rigsdaler — med Hilsen fra Kongen og Dronningen.

Mellem Antvorskovs senere Ejere er der Grund til at nævne *Constantin Bruun* som overtog Slottet 1779. Det var nemlig ham der plantede Træerne i Slotsalléen, som altsaa har en Alder af omtr. 150 Aar. Iøvrigt delte han Antvorskov i fire Ejendomme og opkaldte et Par af dem efter sine Børn.

Da *Bernhard Severin Ingemann* som 11 Aars Dreng kom kørende ad Næstvedvejen ind imod Slagelse en halvdunkel Oktoberaften Aar 1800, blev han stærkt betaget af Slottet. „Ved Synet af den mægtige Bygning, som i Halvmørket opløftede sine Gavle og Taarne over den høje, hvide Ringmur, glemte den naturelskende Landsbydreng „det noget forstemmende Indtryk af Købstadlivet“, han den foregaaende Aften havde faaet i Næstved.

1. Veien fra Slagelse 2. Veien til Corføer

Prospect
of **ANTVORSKOV-SLOTT** i Sædland.
at See mod. Byen Slagelse

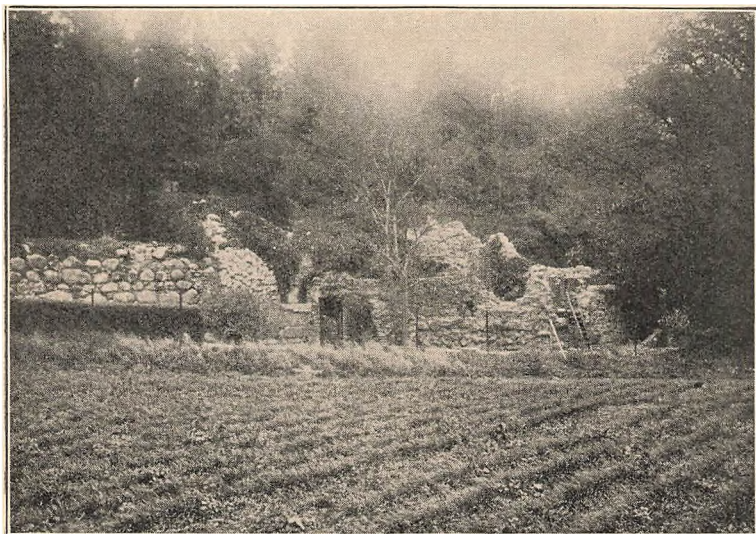
3. Amts-Forvalterens Boelug.

Æstet. Johan Jacob Bruun.

Antvorskov Slot.

Men fra 1814, i de onde Aar efter Syvaarskrigen, skrider Ødelæggelsen hastigt frem. Bygning efter Bygning nedbrydes og synker hen i Ødestand. Mulden høber sig op omkring Tomterne, Græsset grønnes over sunkne Rester af fordums Herlighed, Glemsel sænker sig over Slottet og dets Skæbne. Sjældent er Mindet om Fortiden blevet saa grundig udslettet som her.

Antvorskov Klosterruiner.

Der skulde en tilfældig Opdagelse til for at gøre det levende paany. I 1887, da en Karl gik og pløjede paa Slotsbankens Skraaning, faldt en af Hestene pludselig ned i en Hulning der viste sig at være omgivet af gammelt Murværk. Næste Aar undersøgte man Stedet nærmere og afdækkede *Antvorskov Ruin*. Udgravningerne blev foretaget af Gl. Antvorskovs Ejer, Oberstløjtnant Th. Schou, under Ledelse af Nationalmusæet, og de fundne Ødelevn fredlystes.

Det var dog ikke Slottets Hovedbygning man var stødt paa, men nogen Bygninger der i Klostertiden har været brugt som Udhuse, i Slotstiden delvis som Stalde; endvidere Rester af en Smedje og et Taarn. Fra Kælderdybet fører en stejl

Stentrappe op over Banken; ad den har Munkene vandret, naar de færdedes mellem Kælderen og Klosteret. Hvor dette laa, breder sig nu Gl. Antvorskovs store og skyggefulde Have. Jordsmonnet her er fyldt af Murrester, og Udgravning her har bragt mærkelige Ting for Dagen, blandt andet Murrester af Kirken.

Udgravningerne er ogsaa bleven ført videre paa Marken nedenunder Banken. Ved de senere Aars Undersøgelser er nye Bygningslevn dukket frem af Mulden: Kristian den Fjerdes mægtige Hestestalde, Omridsene af Frederik den Andens og Kristian den Fjerdes Avlsbygninger, Frederik den Andens lille Lysthus, som bar det alt andet end rammende Navn „Sparepenge“, en stor Vandledning og flere „Løngange“, som dog ikke havde deres Løb under Jorden. Alt dette er desværre dækket til igen. Men der er føjet nye og værdifulde Træk ind i Billedet af, hvordan her har set ud i gamle Dage. Og Fantasien har faaet endnu mere Stof til arbejde med end den havde i Forvejen.

Antvorskov Højskole ligger kun faa Minutters Gang fra de fredlyste Murlevn der gemmer sig hen under Slotsbankens løvklædte Skrænter. Det er et Naboskab, som uundgaaelig vækker Stemninger og Tanker hos den Ungdomsskare der færdes paa Højskolens Grund. Ikke mindst vil de mindre-rige Omgivelser hjælpe til at gøre Hans Tavsens Skikkelse levende. Mindet om den unge Munk, der hellere fulgte sin Samvittigheds end sine Overordnedes Bud, vil være egnet til at gøre et uudsletteligt Indtryk paa unge modtagelige Sind.

ADSKILLIGE HØJSKOLER er opstaaet som en Frugt af et kirkeligt eller folkeligt Røre mellem Egnens Folk. Til dem hører Antvorskov ikke. Alligevel kan der være Grund til at nævne enkelte Træk af det aandelige Liv i Vestsjælland, der sikkert i nogen Maade har været medvirkende til at jævne Vejen for en venlig Indstilling overfor Folkehøjskolen.

Det er en kendt Sag, at Biskop Mynster i sin Tid let spottende kaldte Egnen mellem Slagelse og Skælskør „det hellige Land“. Hermed hentydede han til en Kreds af Præ-

ster som havde faaet Menigmand til at flokkes i Kirkerne og Salmesangen til at klinge. Mellem dem var *C. F. Rønne* i Høve, en Tid Formand for „Kirkelig Forening for Indre Mission i Danmark“, iøvrigt en mild og fordragelig Natur. Andre sluttede sig ivrigt til den grundtvigske Retning, og blandt dem vil man især mindes *P. A. Fenger* i Slotsbjærgby og *F. E. Bojsen* (Budstikke-Bojsen) i Skørpinge.

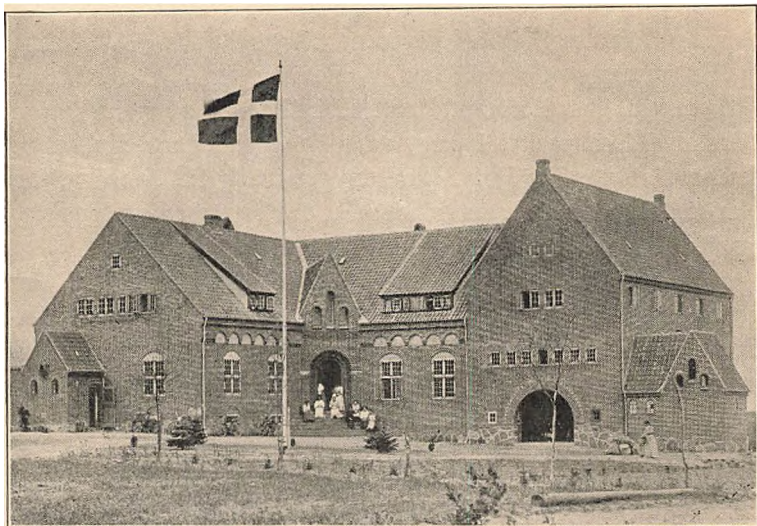
Senere blev Høve Frimenighed et Brændpunkt i den grundtvigske Bevægelse. „Smeden fra Høve“, *Johannes Vedel*, stod i mange Aar som den folkelige Talsmand, baade med Mund og med Pen, for Grundtvigs Kirke- og Skoletanker. Og Bevægelsen satte hist og her nye Skud, som ved Oprettelsen af Friskoler der er i Virksomhed den Dag i Dag, og ved Dannelsen af Havrebjærg Frimenighed.

To ældre Højskoler, Hindholm i Syd og Høng i Nord, har hver paa sin Vis øvet Indflydelse paa den folkelige Udvikling. Det kan ogsaa nævnes, at ikke saa faa Fynboer og Langelændere har fundet Vej over Bæltet og bosat sig i Sydvestsjælland, et Indslag i Befolkningen der vistnok har været med til at øge dens aandelige Modtagelighed.

I Egnen Nord for Slagelse virkede i en lang Aarrække Præsten *Peter Rønne* i Sønderup. Ved sin jævne og lyse Forkyndelse vandt han mange Tilhørere baade inden- og udenogsns. Og gennem Rønnes Forbindelse med *Ernst Trier* fik Vallekilde Højskole en ikke ringe Indflydelse hos en Del af Egnens Ungdom. Den aandelige Strømning, der fra den fjærnere liggende Højskole forplantede sig ned over Vestsjælland, blev siden mindre kendelig. Men om alle de nævnte Grene af det kirkelige og folkelige Røre kan det med god Grund siges, at de har hjulpet til at overrisle Sindene og dermed ogsaa i al Stilhed til at skabe Vækstgrund og Venne-sind for en kommende Folkehøjskole paa Egnen.

Skolen 1909.

II.

1908—1916

EN DAG i Sommeren 1898 var to unge Lærere paa Fodtur sammen i Vestsjælland. Mellem de Steder de valfartede til, var Hellig Anders Høj og Antvorskov Slots Ruiner. Den ene af de to unge Mænd hed *Niels Eggert*. Hvad han vilde i Fremtiden, stod endnu ikke klart for ham. Men han følte sig stærkt greben af den Stemning der hviler over Stedet med dets kønne Naturomgivelser. Senere hen, da han begyndte at drømme om at bygge en Skole, vendte hans Tanker tilbage til den minderige Plet udenfor Slågelse By. Og i Tiaaret efter det første Besøg blev Drømmen til Virkelighed. Den 10. November 1908 nedlagdes Grundstenen til Antvorskov Højskole.

Niels Eggert var en Gaardmandssøn fra det sydlige Langeland, født den 8. Maj 1877 i Lundsgaarde, Nordenbro i Magleby Sogn. Skønt runden af gammel Bondeæt havde han ingen Lyst til Landbruget. Langt hellere vilde han, Blomsterelsker som han var, ha været Gartner, men det satte

hans Far sig imod. Saa kom han til Skaarup Lærerskole og tog Lærereksamen i 1897.

Niels Eggert var en livlig Natur, glad og munter i Væremåde, og han havde levet et meget fornøjeligt Ungdomsliv sammen med Kammeraterne i Skaarup. Derimod havde han ikke fra sin Barndom og første Ungdom nogetsomhelst Kendskab til Højskolen. Han mødte den først, da han blev Lærer ved en Skole i Nærheden af Askov. Her kom han i Forbin-

Niels Eggert.

Cecilie Eggert.

delse med Askov Højskole og blev stærkt optaget af, hvad han hørte og saa. Han fik Lyst til at lære Folkehøjskolen nærmere at kende, deltog i Sommeren 1900 i Højskolelærernes Kursus paa Askov og blev samme Efteraar Lærer ved Frederiksborg Højskole.

Til at begynde med stod han ret fremmed for Højskolelivet, men med sit modtagelige og let begejstrede Sind gik han med Liv og Lyst op i det nye, der slog ham i Møde. Og han blev snart klar over, at det var i Folkehøjskolens Tjeneste, han skulde ha sit fremtidige Virke.

Eggert havde mange Betingelser for at bli Højskolelærer. Han kunde rive Eleverne med i sin Begejstring, og han gik op i sit Arbejde med frisk og barnlig Hengivelse. Han elskede Sang og Musik, sværmede for Digtning- og Skuespil-kunst, havde megen Sans for Naturen, ikke mindst for Blom-

sters og Træers Skønhed. „Selv grebet af sit Emne greb han os, og han talte til os med en straalende Glæde som uvilkaarlig smittede og skabte Glæde i vore Sind“, siger en af hans Elever fra Frederiksborgtiden (N. P. Nielsen). „Og han havde en naturlig Evne til at knytte sine Elever til sig i Ven-skab.“

Grundighed var vel ikke hans stærke Side, han holdt mere af at færdes mellem sine Medmennesker end at fordybe sig i boglige Studier. Han saa op til Jakob Knudsen og Holger Begtrup som sine „aandelige Fædre“, og han havde ikke let ved i sin ydre Form at frigøre sig fra sine beundrede Forbilleder. Men det er sikkert rigtigt, hvad en af hans Venner og Medlærere har sagt om ham: „Sjældent har vist nogen gaaet til sin Livsgerning med saa stort et Haab som han.“

Ved Juletid 1907 blev Niels Eggert forlovet med en ung sønderjysk Pige, *Cecilie Hansen* fra Broager, der havde været Elev paa Frederiksborg Højskole. Og nu tog hans Drømme om at bygge en egen Skole fast Form. Retningen var allerede givet: Tankerne fløj mod Antvorskov. Og det tør nok siges, at her havde Eggert set rigtigt. Her var ikke alene en smuk Natur og en god historisk Grund at bygge paa, men selve Beliggenheden nær ved de store Forbindelseslinjer og et Knudepunkt som Slagelse opfyldte desuden Tidens Krav om en Plads, som var let at komme til og fra.

I 1908 havde Frimenighedspræst *Niels Dael* fra Høve købt Gaarden Liselund — der i sin Tid blev udstykket fra Antvorskov Slot — med det Formaal at indrette en fri Menighedsskole. En Dag kom Dael til at rejse sammen med Eggert, og sa da til ham: Nu har jeg Pladsen! Der blev indledet Forhandling, og de førte til, at Eggert købte 3 Tønder Land af Liselunds Jord, og desuden købtes $1\frac{1}{2}$ Td. Land af Gartner J. D. Petersen. Endvidere lejede han $10\frac{1}{4}$ Td. Land af Slagelse Købstads Markjorder.

Niels Dael.

Arkitekt *Ejvind Mørch* gik i Gang med at udarbejde Tegninger til en Bygning i gammel Klosterstil. Arbejdet med Opførelsen blev overdraget til Murermestrene *Ehlers* og *Henriksen* og Tømrermester *Olsen*. Og den 10. November 1908, 425 Aarsdagen for Luthers Fødsel, blev udset til Dagen for Grundstensnedlæggelsen.

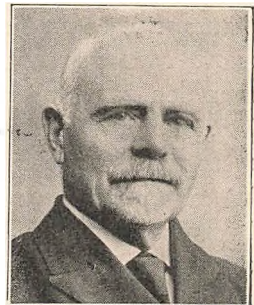
Ejvind Mørch.

HØJTIDELIGHEDEN indlededes med Sangen „Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord“. Først talte Pastor *Aage Møller*, Slagelse. Han mente, det var et godt Varsel, at den Kvinde, der skulde være Skolens Husmoder, *Cecilie Hansen* fra Broager, var en Sønderjyde. Derfor var der Grund til at tro, at Skolen vilde bli et Værn for Danskheden.

Et godt Varsel saa han endvidere deri, at Grundstenen blev nedlagt paa Luthers Fødselsdag. Højskolen skulde lære Menneskene, at Kristenlivet og Folkelivet kan gaa Haand i Haand. Og det store ved Luthers Gerning var jo ogsaa det, at han lærte os at forene Livet i Gud med Livet her paa Jorden.

Et godt Varsel var det ogsaa, at Skolen rejstes her ved Antvorskov, hvor Hans Tavsens først af alle herhjemme havde gjort sig til Talsmand for Luthers Tanker.

„I Wittenberg i Saksenland“ blev derefter sunget, og Forstander *Eggert* fremdrog Mindet om sit første Besøg paa Hellig Anders Høj og i Antvorskov Slots Ruiner. Her havde det slaæet ham, at Stedet var som skabt til et Liv i Guds frygt og Eftertanke. Dengang havde han ikke tænkt paa, at hans Skole skulde komme til at ligge her. Men senere faldt hans Tanke paa Antvorskov, og den gik aldrig derfra.

Aage Møller.

Nu foregik den egentlige Højtidelighed. Paa Dokumentet, der skulde indmures, stod opført Aarstal og Dag for Grundstenens Nedlæggelse, Forstanderens og hans tilkommende Hustrus Navne, Bygmestrenes Navne og følgende Vers af Grundtvig:

Og I, som Lys vil tænde
i Borgestuen her,
o lader Lyset brænde,
saa det er Ilden værd,
saa Danmarks Engel ser med Smil og Graad
i Lys sit Hjærte og sin Daad.

Dette Dokument blev lagt ind i et Glashylster, som indsattes i Grunden. Niels Eggert nedlagde derefter den første Sten og udtalte Ønsket om, at Guds Velsignelse maatte hvile over det Hjem her blev bygget.

Pastor Aage Møller nedlagde den anden Sten. Han udtalte Ønsket om, at Gerningen her maatte øves i Samklang med Ordene:

Øjet opladt, Haanden øvet,
Tanken paa Flugt over Støvet.

Arkitekt *Ejvind Mørch* nedlagde den tredje Sten. Han vilde ønske at Arbejdet paa Skolen maatte bli til Ære for dem der udførte det og til Gavn for dem der kom paa Skolen her.

Til Slut talte Forstander Eggert: Den største aandelige Tildragelse i vort Folk, Reformationen, er knyttet til Antvorskov. Men naar en Reformation skal være noget virkeligt, maa den gaa for sig i den enkelte Menneskesjæl. Gid Guds Velsignelse maa være over dette Sted, at det først og fremmest maa blive et godt Hjem, hvor Kærligheden er til Huse. Vi vil lægge vore Ønsker ned ved Hjemmets Tærskel, fra Hjemmet maa alt det andet gro. Gid denne Skole maa hjælpe dansk Ungdom til gennem Selvfordybelse at naa til Troen paa deres Sjæls evige Værd og evige Ret og derigennem faa Mod til at lade denne Sjæl udfolde sig i Handling, fra Drøm til

Daad, til Guds Ære og Folkelivets Gavn. Gid Skolen maa vise sig værdig til at bære sit Navn med Rette!

Sammenkomsten sluttede med Afsyngelsen af „Paa Tave Bondes Ager“.

DER ER en egen løfterig Stemning over Opførelsen af enhver Nybygning. Spændingen stiger fra Dag til Dag, Indbildningskraften tumler med de voksende Mure og de vordende Rum, gennem Sindet gaar Stormsus af Spørgsmaal, Byger af Angst og Bekymring, Solstref af Længsler og Haab. Saadan er det med alle nye Hjem, og ikke mindst gælder det en Skole, hvortil saa mange Skæbner skal knyttes for kortere eller længere Tid.

I Løbet af Vinteren og Foraaret skred Arbejdet med Skolebygningerne fremad, og i Slutningen af April, i Vaarbruddets og Forventningens Maaned, kunde Indvielsen foretages. Alt var endnu ikke helt færdigt, men Skolen skulde jo aabnes først i Maj, og Indvielsen fandt saa Sted den 30. April 1909, nogen Dage før Sommerskolens Begyndelse.

Ved denne Lejlighed viste det sig, at en stor Mængde Mennesker havde hilst Skolens Oprettelse med Glæde og fulgt dens Opførelse med levende Deltagelse. Fra vid Omkreds kom Skarer strømmende til, Folk fra Landet og Folk fra Byen, ialt en 7—800 Mennesker, adskilligt flere end Salen kunde rumme. Indvielsesmødet, der var imødeset med saa megen Spænding, begyndte Kl. 3 og sluttede først ved 7-Tiden.

Grundtvigs gamle Højskolesang „Hvad Solskin er for det sorte Muld“ tonede gennem Salen, hvorefter Forstander *Eggert* tog Ordet. Han takkede alle der havde hjulpet ham med at faa Skolen rejst. Først en Tak til Arkitekt Mørch og hans Hustru for deres store Hjælp; de havde arbejdet paa at bygge det nye Hjem, som om det var deres eget. Dernæst en Tak til Haandværksmestrene og deres Arbejdere og til Slagelse Byraad, uden hvis Velvilje det var blevet ham vanskeligt at rejse Skolen paa den Maade, han ønskede. Sidst, men ikke mindst en Tak til Egnens Befolkning, der

havde taget godt imod ham. Det havde givet ham Tro paa, at Værket her kunde lykkes.

Arkitekt *Ejvind Mørch*: Naar et Hus opføres, som det er sket her, er der nok et og andet, der vil forekomme adskillige noget søgt. Men det er ikke noget Tilfælde, at vi har valgt denne Stil. Vi har stræbt efter en Tone, der staar i nøje Samklang med de gamle danske Bygninger.

De Mænd, der begyndte Arbejdet i Folkehøjskolen, havde øst af de rige Kilder i dansk Aandsliv. Og skal et Hus være et Udtryk for lødig Bygningskunst, maa man søge tilbage til det oprindelige. Paa alle deres Vegne, der har arbejdet paa Skolen, vil jeg udtale Ønsket om Lykke og Glæde for dem, der skal leve og virke indenfor disse Mure.

Højskoleforstander *Holger Begtrup*: I flere Aar har Eggert været knyttet til vor Skole som Lærer og Ven af Familien. Og med Hensyn til Hjertesiden har han gode Forudsætninger, for han er et Hjærtemenneske og vil gjerne hjælpe andre. Han er knyttet til Bondestanden med stærke Baand, og jeg vil haabe han maa faa Lykke til at forædle den Natur, han selv er udsprungen af. Hans Ægteskab med en brav sønderjysk Kvinde vil hjælpe ham til at se bredt paa Historien. Jeg vil ønske, at den nye Forstander, ved at komme til at staa selvstændigt, vil vokse i aandelig Myndighed i sin Stilling.

Jeg ser et godt Varsel i, at Skolen ligger Dør om Dør med Liselund Menighedsskole. Og jeg ønsker Egnen til Lykke med, at der er tændt et dobbelt Lys paa dette Sted.

„Der er et yndigt Land“ blev sunget.

Lærer *P. N. Bondesen*, Magleby, bragte Hilsen og Lykønskning fra en større Kreds paa Langeland, Eggerts Hjemegn.

Denne Del af Mødet sluttede med Sangen: „Er Skolen for andre end Pilt og Pog“.

Der blev nu drukket Kaffe og holdt Hvil, hvorefter man samledes paany. Og efter Sangen „Guds Ord det er vort Arvegods“ talte Forfatteren *Jakob Knudsen* om Martin Luther og Hans Tavsens. Luther har været en Befrielsens Mand,

og Folkehøjskolen skal udfri Mennesker og i Frihed føre dem til Gud uden nogen Mellemand. Taleren vilde ønske, at de der kom under denne Skoles Paavirkning, maatte finde sig selv, naa frem til Gud og vinde hans Fred.

Forstander *Niels Eggert*: Jeg er en Bondesøn, og vi Bønder har Fejl, ikke mindst den, at vi har let ved at bli jordbundne. Men gennem Højskolen har jeg lært at værdsætte det aandelige Liv, og jeg har ikke kunnet gaa nogen anden Vej end den, jeg er gaaet: til den danske Højskole. Hvis det gælder om at ha Kærlighed til sit Folk, da véd jeg, at jeg ogsaa har Lov til at være Ungdomslærer.

Begtrup og Jakob Knudsen er mine aandelige Fædre, og af den sidste har jeg særlig lært at gaa den lige Vej fra Jord til Himmel. Jeg har ikke noget bedre Ønske for Gerningen her, end at de unge maa lære at gaa denne Vej, og at Jorden ikke hænger altfor tungt ved deres Fødder, naar de gaar herfra. Gid Værket her maa øves til Guds Ære og Folkets Gavn!

Indvielsesmødet sluttede med Sangen: „Moders Navn er en himmelsk Lyd“.

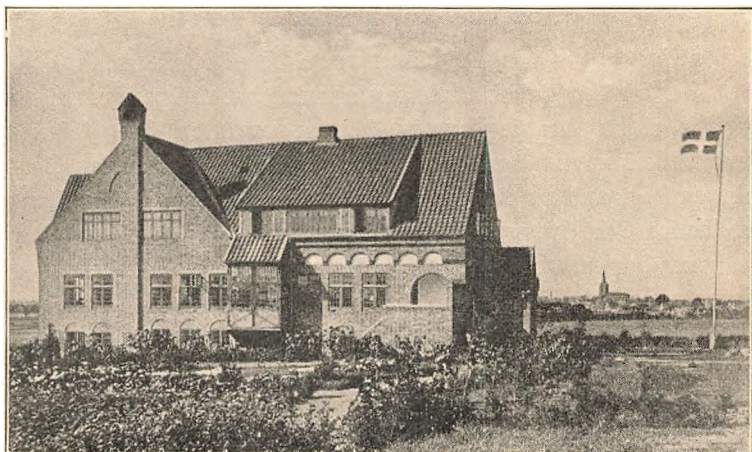
ANTVORSKOV HØJSKOLE kom til at ligge paa et smukt og roligt Sted, et Stykke fra den larmende Alfarvej, og alligevel nær ved de store Færdselsaarer. En Plet hvor der nok kunde udfolde sig noget af den Klosterstemning, Eggert havde drømt om.

I det Ydre hører Skolen til de kønneste og mest stilfulde mellem vore Højskoler. Den er bygget af røde, haandstrøgne Sten, den har Klostertidens runde Buer og smaarudede Vinduer. I Hjørnet til venstre fører en bred Stentrappe op til Hovedindgangen, der har Form som en Portal med Halvsøjler. Iøvrigt rummer Bygningen adskillige fine Enkeltheder, som først aabenbarer sig ved nærmere Kendskab og Iagttagelse. Morgensolen giver den et Skær af funklende Liv, og hen paa Eftermiddagen, naar Skyggerne spinder deres Net over Skolens Gaard, kan en Stemning af Middelalder uvilkaarlig liste sig ind i Ens Tanker. Ogsaa ved Aftenstid,

naar Farverne slukkes og Linjerne udviskes, er der noget at glæde sig over. Sort og hemmelighedsfuld dukker Bygningen op af Mulmet for Enden af Vejen. Og hvor smukt er ikke Samspillet mellem Mørket udenfor og Lyset indefra, blændet i de matte Ruder ovenover Hovedindgangen, klart og straalende i et lille Vindue hist og her og i det store Buevindue som er en Rest af den oprindelige Indgangsdør i Skolefløjen.

Ogsaa i det indre af Bygningen vil man flere Steder

Skolen fra Syd. Slagelse i Baggrunden. 1910.

standse og sige til sig selv: Dette er smukt. En rund Bue i en Gang, en Stentrappe, en malet Frise hører til de Ting der glæder Ens Øje. I den søndre Fløj, der nu helt optages af Forstanderbolig var den nuværende Spisestue fra først af indrettet som Spisestue for Eleverne. Herfra førte — og fører — nogen Trappetrin op til en Stue med Vinduer i Syd; saadan blev det lavet for at denne Stue kunde bruges som Skueplads ved Opførelse af Dilettantkomedier. Begge disse Stuer blev kunstnerisk udsmykket med Friser af Frk. *Dagmar Olrik* og Fru *Gudrun Trier Mørch*. Bohavet i Læsestuen er udført af Fru *Gudrun Trier Mørch* efter Tegning af Arkitekt *Leuning Borch*.

Kan man fanges ind af middelalderlige Stemninger, saa

er Nutiden heller ikke langt borte. Over de brede Marker i Nord hæver sig Slagelse By med sine høje, rygende Skorstene og med St. Mikkels Kirke som et knejsende og vidtskuende Midtpunkt. Spiret er ikke just kønt, men der er over Taarnet en Rankhed og Styrke som gør En godt langt ind i Sjælen. Og oppe fra Højskolens øvre Stokværk ser man over

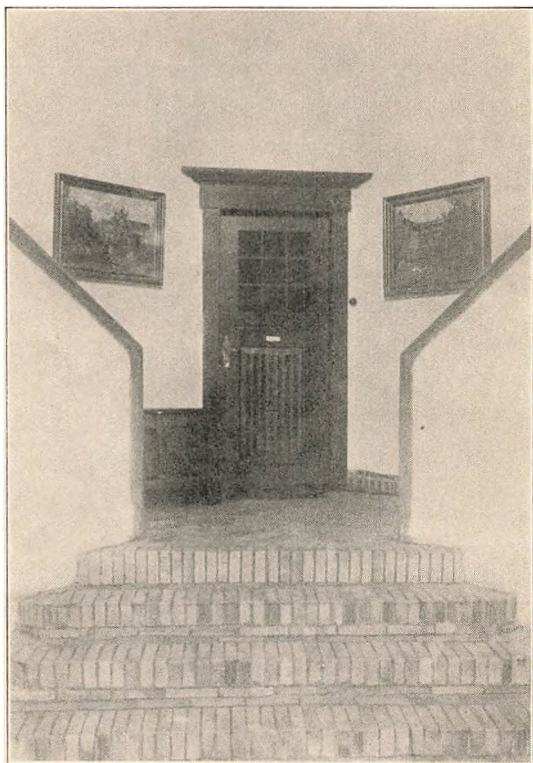
Læsestuen.

Kornmarker og Landsbyer til Bæltets fjærne, blaanende Stribe. Det Glimt af Hav vi Danske saa nødigt vil undvære hører med i Baggrunden af Billedet.

ELLERS ligger Skolen i Slagelse St. Peders Landsogn. Dette maa nævnes — ogsaa fordi der til Kendsgerningen knytter sig et lille sørgmuntret Afsnit af Skolens Historie.

Da Frederik den Anden havde lavet Antvorskov Kloster om til Kongeslot kundgjorde han, at den der ikke nævnte Slottet ved sit rette Navn, men fremdeles kaldte det „Kloster“, skulde bøde en færdig Okse. En lignende Ømhed og Omhu ikke for et nyt, men for et gammelt Navn, møder vi i 1909

hos *Vilhelm Schou*, der var Forpagter af Gl. Antvorskov Tegl-værk og fra 1910 Ejer af Gaarden med tilliggende Ejendomme. V. Schou var en dygtig Industridrivende, kendt som Opfinder indenfor sit Fags Omraade. Men der var visse Sær-

Stengangen.

heder ved ham. Saaledes havde han sat sig i Hovedet at han havde Eneret til Navnet Antvorskov. Og det vakte hans oprigtige Vrede, da Niels Eggert havde den Dristighed at kalde sin Skole „Antvorskov Højskole“.

Ejendommeligt nok havde V. Schous Far, den tidligere nævnte Oberstløjtnant *Th. Schou*, 30 Aar før Antvorskov Højskoles Oprettelse haft en Art Højskole — Pensionat og Skole

for unge Piger — paa Gl. Antvorskov. Herom hedder det i en Meddelelse i „Ude og Hjemme“ for 17. August 1879:

„Der er vistnok ingen Uenighed om, at fordi en ung Pige er færdig med sin Skolegang, er hun ikke færdig med sin Udvikling. Hun trænger baade til videregaaende Undervisning og til at oplæres i de almindelige huslige Sysler. Hvor dette af forskellige Grunde ikke kan ske i Hjemmet, eller hvor den unge Piges Ejendommelighed kræver, at hun kommer under nye Forhold, tilbyder Gl. Antvorskov sin Hjælp, idet Elevens Tid fordeles saaledes mellem Undervisning og Øvelse i Husgerning, at en længere Tid ad Gangen anvendes i den ene eller den anden Retning.

Det ligger i Sagens Natur, at en saadan Anstalts Betydning væsentlig vil være afhængig af den Personlighed, som staar i Spidsen derfor, og fra hvem den faar sit Præg. Der er faa Steder, hvor Teorier har saa lidt at sige og Personlighederne saa meget, som netop i Skolegerningen . . .“

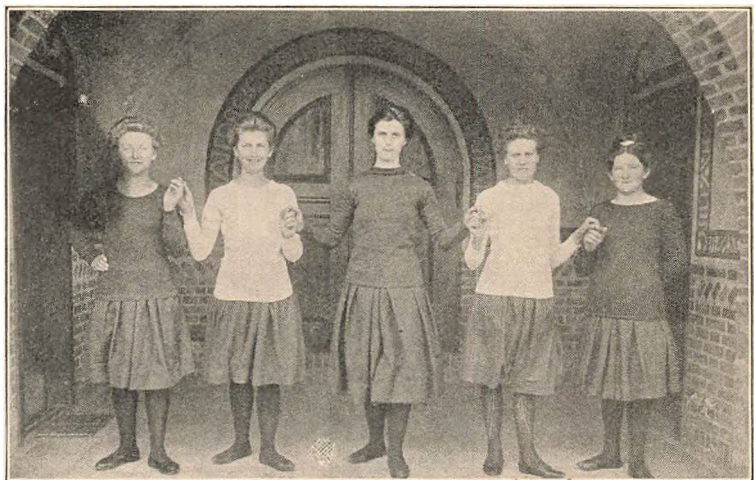
Th. Schou var en evnerig og viljestærk Mand, stejl og ensidig af Støbning og yderst konservativ. De sidst anførte Ord — om de ellers dækker hans Synsmaade — stemmer jo godt nok med det Grundsyn der bærer Folkehøjskolen. Hans Indstilling overfor denne var dog alt andet end venlig. Det ses af et lille Skrift „Om de danske Folkehøjskoler“ som han udsendte i 1905. Heri gaar han skarpt i Rette med Højskolen, navnlig for dens Stilling til Forsvarsbevægelsen, men ogsaa fordi den efter hans Mening byder paa „Foredrag uden Selvarbejde“. I „Højskolebladet“ anmeldte Morten Pontoppidan Skriftet som et Ord til Overvejelse, og i samme Blad gav det Anledning til en lille Pennefejde mellem Forstander *Jens Nørregaard* fra Testrup og Ejeren af Gl. Antvorskov.

Efter dette lille Tilbageblik vender vi os paany til hvad der hændte i 1909.

V. Schou harmedes altsaa over Navnet „Antvorskov Højskole“. Han kunde dog ikke, saaledes som salig Frederik den Anden, udstede nogen Forordning om Bødestraf eller sligt. Men han stod alligevel ikke helt vaabenløs overfor den Anstalt der maatte synes ham en landsskadelig Indretning, far-

lig for Ungdommens sande Ve og Vel. Han var nemlig Formand for Sundhedskommissionen i Sankt Peders Landsogn, og som saadan havde han en uafviselig Pligt til at paase, at Vedtægterne nøje blev overholdt.

Den 30. April 1909, samme Dag som Højskolen indviedes, holdt Sundhedskommissionen Møde „i Anledning af Fuldbrydelsen af Højskolen paa Liselund Mark“. Birkedom-

Gymnaster fra fordums Dage.

mer og Distriktslæge var til Stede. Om Resultatet oplyses det i Protokollen: „Da Bygningen endnu ikke er fuldført, og Pudset i Værelserne paa Grund af Vejrforholdene er meget nyt og ikke tørt, vedtoges det, at Bygningen først maa tages i Brug den 15. Maj, og de Soveværelser, hvori der findes fuld Mur, maa først tages i Brug efter fornyet Eftersyn af Kommissionens Formand. I Tiden til den 15. Maj skal Soveværelserne udtørres ved Gennemtræk og i fugtigt Vejr ved kunstig Udtørring.

Kubikindholdet af Værelserne er betænkelig lille; det bestemtes derfor, at der i intet Værelse maa sove flere Personer, end at der bliver mindst 300 Kubikf. pr. Person. Fra Elever-

nes Soveværelser skal være Luftaabninger ud til Gangen med Aftræk til det frie . . .“

Da de unge Piger, 36 i Tallet, mødte til Sommerskolen nogen Dage ind i Maj, kunde de altsaa ikke straks flytte ind i Elevværelserne. I den første Tid maatte de saa bo „i smaa Kamre under Liselunds gæstfri Straatag“. Og det blev en helt Festdag for dem, da de kunde ta Værelserne paa Skolen i Brug. Der blev skrevet en Sang paa ni lange Vers, og i den stille Sommeraften sang Pigerne alle Versene med Liv og Lyst.

I Spørgsmaalet om Sundhedsforholdene paa Skolen skete der foreløbig ikke mere. Men tre Aar senere blev der indmeldt saa mange Elever til Vinterskolen, at Hr. V. Schous Embeds- og Ansvarsfølelse vaagnede paa ny. Den 8. November 1912 tog han Syn over Skolen sammen med Distriktslægen, og fandt at det var skralt med Kubikindholdet. „Luftaabningerne ud til Gangen fandtes kun i nogle Værelser; Aftræk til det frie fandtes, men var ikke aabnet“. Vedtægten var altsaa overtraadt. Og Forstander Eggert maatte betale en Bøde paa 15 Kr.

En Maaned senere holdt Sundhedskommissionen Møde. I dette foreslog et af Medlemmerne, Gaardejer *Fr. Pedersen*, Hyllerup, at man skulde ophæve Bestemmelsen af 30. April 1909 om et Rumindhold af 300 Kbf. for hver Person. Som Støtte for Forslaget nævntes at der endnu ikke havde været nogen Sygdom paa Højskolen. Dette Forslag vedtoges med 4 Stemmer mod 2. Formanden nedlagde Indsigelse, særlig imod at Kommissionen „paa et Grundlag som ovennævnte“ ophævede en Beslutning den selv har taget.

Og nu følger en lang Række Skrivelser frem og tilbage mellem forskellige „Myndigheder“ og „Sagkyndige“: Birke-dommer, Distriktslæge, Amt, Landfysikus, Sundhedsstyrelse, Ministerium.

I V. Schous Indberetning til Justitsministeriet hedder det: „Forholdet er derfor nu dette, at der ingen Begrænsning er for Belægningen af Højskolens Soveværelser. Skulde der fremkomme Sygdomme paa Højskolen, kan det forudses, at

der vil ske Undersøgelse af Sundhedskommissionens ligesom af Sundhedspolitiets Opfyldelse af de dem paalagte Pligter, og jeg tillader mig derfor at indberette denne Sag for det høje Ministerium, idet jeg tillige derved ønsker at frigøre Kommissionen for Ansvar for den nuværende Tilstands Følger, som formentlig kun tager Hensyn til den ene Side af Skolens Trivsel, men ikke til Elevernes hygiejniske Kaar.“

Distriktslægen og *Birkedommeren* stiller sig afgjort paa V. Schous Side. Førstnævnte henviser til at der i Fattiggaaarde kræves 350 Kbf. pr. Person, og at der i Tyendeloven 1911 er foreslaaet 480 Kbf. Og *Birkedommeren* udtaler: „Saadanne Soverum maa vel nærmest sammenstilles med, hvad der forlanges i en ny Kasernebygning, hvor der stilles langt større Krav.“ I stik modsat Retning gaar Udtalelsen fra *Sjællands søndre Landfysikat*. Her faar Hr. Schou ingen som helst Støtte. Landfysikus hævder, at Kommissionen har haft Ret til at ophæve den engang tagne Bestemmelse. Og „hvor mange Kubikfod Rum der i et Soveværelse kan forlanges for hver Person, det nævnes ikke i Sundhedsvedtægten.“

Amtet hælder til V. Schous Standpunkt, vil ha Sagen taget op igen og henviser til, at der i Gæstgiverier paa Landet kræves mindst 8 Kbm. Luftrum til hver Person. I *Sundhedsstyrelsen* har Piben omtrent samme Lyd: Kommissionen har efter dens Skøn overskredet sin Myndighed ved, trods Indsigelse fra *Birkedommeren*, *Distriktslægen* og *Formanden*, at ændre det givne Grundlag.

Et Medlem af Sundhedskommissionen, Sognefoged *H. P. Larsen*, *Holmstrup*, hævder i en Skrivelse til Amtet, at der er en himmelvid Forskel mellem dem der befolker Fattiggaaardene, og dem der søger Højskolen. Hans Stilling til Ophævelsen af Bestemmelsen om de 300 Kbf. er dikteret af Forholdene tagne som Helhed. Vendt imod Schou siger han: „Vi er alle voksne Mænd og skal nok selv tage det Ansvar vi i vor Egenskab af Sundhedskommissionens Medlemmer paa-drager os.“ Han finder at Hr. Schous Ansvarsfølelse ikke har været meget fremtrædende i de tre Aar, da der ingenting blev foretaget. „Der skulde en offentlig Meddelelse om Elev-

tallet paa Højskolen fra November 1912 til at bringe denne, eller hans Ansvar overfor denne, i hans behagelige Erindring.“ Og til Slut hævder han, at alle Højskoler maa stilles lige paa dette Omraade.

Det sidste Ord har dog naturligvis *Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet*. Og dets Afgørelse er ikke gunstig for Sundhedskommissionens Formand. Ministeriet fastslaar, at Kommissionen vel har haft Ret til at foreskrive „Maksimum for Belægning“, men ogsaa til at ophæve sin tidligere trufne Afgørelse. En enkelt Ting har dog maaske været til en Smule Trøst for Hr. V. Schou. Sundhedsstyrelsen har nemlig henstillet, at den Undersøgelse der gaar forud for Godkendelsen af en Højskole, ogsaa kommer til at omfatte Sundhedsforholdene paa Skolen. Og Ministeriet udtaler at „man i og for sig vilde finde dette naturligt.“

Med Ministeriets Skrivelse af 15. April 1914 endte Striden om Kubikindholdet, der havde staaet paa i næsten fem Aar. Og Udfaldet blev en Sejr for den sunde Fornuft.

EGNEN havde ikke haft Bud efter den unge Højskolemand der byggede Antvorskov Højskole. Han var kommen ukaldet, drevet af sin Lyst og Trang til at holde Skole for dansk Ungdom. Men han kom straks i et godt Forhold til Slagelseegnens Befolkning. Han og hans Hustru forstod at skabe Fest og Hygge i deres Stuer, og Hjemmet paa Antvorskov Højskole stod altid aabent for Skolens Venner. Ikke mindst havde Cecilie Eggert ved sit ligefremme Væsen og sit vennesele Sind sin store Del i, at jævne Mennesker følte sig glade ved at komme paa Skolen. Den hjærtelige Forbindelse mellem Skolen og Egnen, som Gang paa Gang har givet sig Udslag i Offervilje fra Befolkningens Side, blev grundlagt i de første Aar.

Et Led i denne Forbindelse er de *Foredragsmøder* — undertiden ogsaa Koncerter — som lige fra den første Vinter blev afholdt paa Skolen. Disse Møder har altid vundet god Tilslutning, og de har været til gensidig Glæde for Skolen og for Tilhørerne.

Eggert holdt tre Maaneders Pigeskole om Sommeren og fem Maaneders Karleskole om Vinteren. Til denne knyttede han en Haandværkerafdeling, som i de to første Vintre leddes af Arkitekt *Ejvind Mørch* (nu Hospitalsforstander i Nykøbing Sj.). Fra Efteraaret 1911 til Afdelingens Nedlæggelse ved Forstanderskiftet i 1916 var Bygmester *Johannes Olsen* Leder af Haandværkerskolen. Olsen stammer fra Ros-

Malерiet i Foredragssalen. (Nu i Privateje).

kildeegnen og var i en Aarrække Leder af Haandværkerafdelingen paa Rødkilde Højskole. I 1910 flyttede han til Slagelse hvor han efterhaanden har oparbejdet en stor Virksomhed som Bygmester. Han har gennem Aarene været Antvorskov Højskole en god og ihærdig Talsmand og har altid staaet i forreste Række, naar det gjaldt om at skaffe økonomisk Støtte til Skolen.

Iøvrigt har bl. a. følgende Lærere og Lærerinder været knyttet til Højskolen i Eggerts Tid:

Fru *Cecilie Eggert* 1909—10.

Fru *Gudrun Trier Mørch*: Sommerskolen 1910.

Johan Otto Kyed 1909 til August 1910; nu Kommune-lærer paa Frederiksberg.

Peter Rydbert fra 1909 til Foraaret 1911, Forfatter, nu Bibliotekar i Ringsted.

Salomon Nielsen 1910—1913, tidligere Lærer ved Ry Folkehøjskole; senere Forstander paa Vivild Højskole, nu boende i Ryomgaard.

P. Rydbert.

Salomon Nielsen.

H. P. Hansen-Lavind.

Pastor Nørgaard.

Vilh. Saxtorph 1911 og 1915—16; 1914—15 Forstander for Folkehøjskolen for unge Handelsmedhjælpere, nu Adjunkt ved St. Jørgens Gymnasium i København.

Asta Juel i Somrene 1911 og 1912. *Dagny Sandvad* Sommeren 1915.

Fru *Ingeborg Olsen* i Somrene 1911 og 12.

Cand. theol. *H. P. Hansen-Lavind* 1913—14; nu Sognepræst i Enderslev.

Pastor *Nørgaard*, Lundforlund; Sognepræst i Storehedinge til 1933.

Stud. theol. *N. P. Nielsen* i Sommeren 1910 og Vinteren 1915—16; nu Sognepræst i Vedsted i Sønderjylland.

Laurits Larsen 1911—12.

Marius Rasmussen 1911—12, tidligere Lærer ved Høng Højskole.

Johnsen Nielsen 1914—16.

Dr. phil. *A. Fraenkel* og Landbrugskandidat *Pedersen*, Voldbjærggaard, havde ugentlige Timer paa Skolen.

Amy Möllerstedt underviste i Sommeren 1910 i svensk Litteratur og svensk Haandarbejde.

— Tilbage staar at omtale enkelte spredte Træk og tørre Kendsgerninger fra Skolens første Aar.

Eggerts Sans for Havevæsen kendes den Dag i Dag. I den store Have der klæder Skraaningen Syd for Skolen har han plantet og opelsket Trær og Blomster. Forhaven er anlagt efter en Tegning fra en italiensk Klosterhave og slutter sig smukt til Højskolens Bygninger.

I Sommeren 1910 blev Foredragssalen udsmykket af Malerinden *Dagmar Olrik*, dels med malet Prydværk, dels med Udskæring i Træ.

Allerede paa den første Vinterskole rejste der sig en Stemning for at faa dannet en Elevforening der kunde blive en Støtte for Skolen og et Bindeled mellem den og dens gamle Elever. Den 19. Marts 1910 stiftedes *Antvorskov Højskoles Elevforening* ved et Møde paa Skolen, hvortil Eleverne havde sammenkaldt. Lærer *Kyed* indledede og udtalte, at Foreningen skulde knytte Mindet fastere om det Sted hvor Elever og Lærere havde haft saa mange glade Timer. Alle var stemt for at en saadan Forening oprettedes. Det vedtoges at afholde Elevmøde den første Søndag i Juli og at udsende et Aarsskrift i December. Til Formand valgtes *P. Pedersen Ravnshøj* fra Lund i Stevns.

Da man havde drøftet Love og foretaget Valg af Styrelse, tog Forstander Eggert Ordet. Han gav Udtryk for sin og sin Hustrus Glæde over Foreningens Dannelse og ønskede den god Lykke og Fremgang i den kommende Tid.

Efteraarsmødet afholdtes hvert Aar i September Maaned. Det strakte sig gerne over tre Dage og kunde samle op til 600 Mennesker. Det var f. Eks. Tilfældet den 18. September 1910, da Digteren *Jeppe Aakjær* holdt Foredrag. I Tidens Løb blev Aakjær en velkommen Gæst paa adskillige Højskoler; den Gang har maaske en og anden undret sig over at han stod paa Talerlisten; i hvert Fald fører Eggert i Elevforeningens første Aarskrift en Slags Forsvar for at han har sendt Bud efter ham. „Jeg havde med velberaad Hu indbudt Jeppe Aakjær“, siger Eggert, „skønt jeg naturligvis godt véd, at han i flere Henseender er forskellig fra os, jeg har nemlig den Tro at han er en ualmindelig god dansk Mand, der har meget at give os, og at hvis Højskolen kun mener at kunne hente noget fra de „grundtvigianske“ Digtere og ikke lærer at holde til paa andre aandelige Grosteder i vort Land, da vil de til sidst blive indsnævrede, Livet vil gaa af dem og over til andre. Vor Kristentro maa dog vel være en saa *virkelig* Oplevelse i os, at Benene ikke bliver slaet fra os, fordi vi læser eller hører Tanker fra en anden Livsanskuelse. . . . Vi fik da ogsaa grumme megen Fornøjelse af Aakjærs Besøg; han talte den ene Dag om St. St. Blicher paa en saa menneskelig gribende og dansk Maade, at der vist ikke var ret mange Mennesker i Salen, som ikke var revet med.“

Eggert viste her virkelig Frisind og Fremsyn. Aakjær var endnu den Gang lige saa omstridt som han senere blev folkeyndet. En halv Snes Aar længere frem i Tiden vilde en Efterskrift som den anførte ha været overflødig. Der er med andre Ord et Glimt af Historie i Digterens Besøg paa Antvorskov.

Iøvrigt hændte det jo baade i og udenfor Skoletiden, at der kom Gæster paa Skolen, enkeltvis eller i Flok og Følge. Blandt de første kan nævnes *Tom Bryan*, der var Forstander for Fircroft Højskole i England. Blandt de sidste Husmænd og Husmandskoner som en Dag om Sommeren, flere Hundrede i Tallet, stævnedes sammen til Møde paa Højskolen. I Oktober 1911 blev der holdt Kursus for Brugsforeningsuddelere paa Skolen.

Flere Steder har man forsøgt at forlænge Pigeskolen ved at holde Skole i fire eller fem Maaneder. I Aarsskriftet for 1913 meddeler Eggert, at et saadant Forsøg vil blive gjort paa Antvorskov i September 1914, og at Skolen i denne Maaned vil staa aaben for alle gamle Elever, baade Piger og Karle. Paa Grund af Verdenskrigen maatte man dog aflyse den paatænkte Efteraarsskole.

For en Ordens Skyld skal det lige nævnes, at Antvorskov Højskole fra Maj 1911 blev godkendt efter Højskoleloven, saa den fra dette Tidspunkt har kunnet modtage amtsunderstøttede Elever.

DET BLEV IKKE mange Aar Niels Eggert kom til at virke paa det Sted hvor han havde rejst „sine Drømmes Slot“. I Efteraaret 1915 blev han syg under en Foredragsrejse, og Sygdommen udviklede sig til en Svulst i Lungen. Otte Dage før Jul blev Eggert indlagt paa Rigshospitalet i København, og her døde han den 24. December, mens Klokkerne ringede Julen ind. Jordefærden fandt Sted den 30. December fra St. Peders Kirke i Slagelse, hvor Pastor Aage Møller, Bygmester Olsen, Holger Begtrup og Niels Dael talte.

Tilbage sad den unge Enke med en stor Børneflokk og midt i Arbejdet paa Vinterskolen. Fru Eggert var straks klar over at Skolen maatte sælges, men Karleskolen førte hun videre, hjulpet af Lærerne *Vilh. Saxtorph* og *Johnsen Nielsen*, og desuden af Skolens tidligere Lærer, stud. theol. *N. P.*

Nielsen, som afbrød sine Studier for at træde hjælpende til. Desuden blev der holdt Foredrag af nogle af Menigheds skolens Lærere. Først Pastor *Plesner*, Vrensted, senere Forstanderne *H. Rosendal*, Lyngby, *Holger Begtrup*, Frederiksborg, og *Th. Bredsdorff*, Roskilde. Og Pastor *Aage Møller* fra Slagelse hjalp ogsaa til.

Vilh. Saxtorph.

De store Maanedsmøder blev afholdt som Eggert havde planlagt dem.

Sidst paa Vinteren solgte Cecilie Eggert Skolen til Høj-skolelærer *Peter Augustinus* fra Vallekilde, som dog først overtog den 1. September 1916.

Om Sommeren blev der ikke holdt Skole, men Elevmødet afholdtes som sædvanlig. Den unge Forstanders tidlige Død lagde en egen Stemning over Mødet, der væsentlig for-

Mindestenen paa Eggerts Grav.

mede sig som en Mindefest for Eggert. Søndag den 2. Juli blev der paa Eggerts Grav afsløret en Mindesten, hvortil der var samlet ind mellem Elever fra Antvorskov og Frederiksborg Højskoler.

Mindestenen er en smuk Natursten, hugget af Billedhugger *N. Hansen-Jacobsen*. Paa dens Forside staar Verset:

Da vaagne de mildt i Morgengry
og tælle mer ej Timer,
da høre vi Julesang paany,
som sig med Hjertet rimer.

Og nedenunder: Rejst af Elever.

Ved Afsløringen blev der talt af Pastor *J. P. J. Nørgaard* fra Esbjerg (tidligere Lundforlund) som bl. a. udtalte:

„Han ejede en Rigdom som han med rund Haand og ungdomsfriskt Sind øste ud af, saa ildnende han formaaede. Ild var der tændt i ham. Og det gaar altid saadan at Ild tænder Ild. Det vil de ha følt som har lært ham at kende gennem hans Arbejde. Paa Talerstol, ved den sorte Tavle, i Elevers og Venners Kreds, under Samling til Opsang, altid den samme: frisk og paagaende.“

Lignende Toner møder vi overalt i Eftermælet om Eggert. Hans Ven og Medlærer *Vilh. Saxtorph* skrev om ham efter hans Død:

„For den der ikke kendte ham stod han ofte som det stik modsatte af hvad han var, fordi han baade var meget sent afklaret, og fordi han i sit Væsen havde noget barnligt, som udenforstaaende tog som Affektion.

Han *var* et barnligt og storhjærtet Menneske, troskyldig og livsglad; og han *var god*. Hans Hjærte og Hjem stod aabne for alle som blot vilde gaa derind... Han veg slet ikke til Side for det han ansaa for Ret; — dette gjorde at han stødte mange, der fandt ham overfladisk og selvglad; vi andre fortabte os ikke i Egenskaber, men holdt af ham for hans Karakters Skyld, og han *var* trofast.

Hans Minde vil altid bli agtet og æret af os der kendte ham.“

Til sidst, i denne Sammenhæng, et lille Sommerbillede som *P. Rydbert* har tegnet:

„Det var Aften; ude i Vest blinkede Bæltet, og Solen sank dybere ned imod Fyns Kyst. Eggert havde samlet Pigerne udenfor Liselunds Havegårde; der blev holdt Sangøvelse. Den nedgaaende Sol kastede sit gyldne Skær over de unge Pigers rige Hovedhaar, og deres klare Røster lød vidt ud over Egnen i den stille Solnedgangstime. Maaske var der flere saadanne Aftensangstimer, men jeg husker især denne ene, da hin lille Skare i skøn Forening sang af fuldt Bryst. En saadan Sangaften hørte til Eggerts bedste Timer sammen

med hans Elever. Selv var han jo en Sanger, som faa Højskolemænd, og skønt han var munter og glad, sang han ogsaa gerne dybt alvorlige Sange — bedst husker jeg ham synge et af Frødings vemodige Digte.“

Peter Augustinus.

Karen Augustinus.

III.

1916—1920

FØRST I NOVEMBER 1916 begyndte de nye Forstanderfolk i al Stilhed Vinterskolen.

Det var en underlig Tid at holde Højskole i, ikke mindst for den der skulde gaa ind i en ny og selvstændig Virksomhed. Verdenskrigen rasede med umindsket Styrke og følte som en mørk og truende Baggrund for ethvert Arbejde der gjaldt aandelige Værdier. Tilværelsen kendtes som en bølge og gyngende Usikkerhed. Ogsaa paa Antvorskov mærkedes det vældige Uvejrsom en manende Baggrund. Det ses af en Henvendelse fra Peter Augustinus „Til gamle Antvorskovelever“, hvoraf nogle Linjer skal hidsættes:

„Jeg kan tænke mig, at Ordene nu og da vil falde lidt varsommere end tidligere, og Dommene vil i mange Tilfælde ikke komme til at lyde nær saa afgørende som hidtil . . . Højskolelæreren vil lære til Gavns, om han ikke kendte det før, at arbejde i Frygt og Bæven, og han vil lytte i Taalmodighed og Spænding efter de fine Toner af den underfulde Livsmusik, som dog trods alt — det er hans Tro — klinger gennem alt Liv, selv om den overdøves af Kanontorden og Dødsdkrig, og

han vil prøve i al Stilfærdighed at aabne dansk Ungdoms Øre for de samme Toner.“

Allerede gennem disse Udtalelser faar man et Indtryk af den nye Forstanders Syn paa Arbejdet i Højskolen. I det følgende vil man se, at de staar i god Samklang med hans Oplevelser i Barndom og Ungdom.

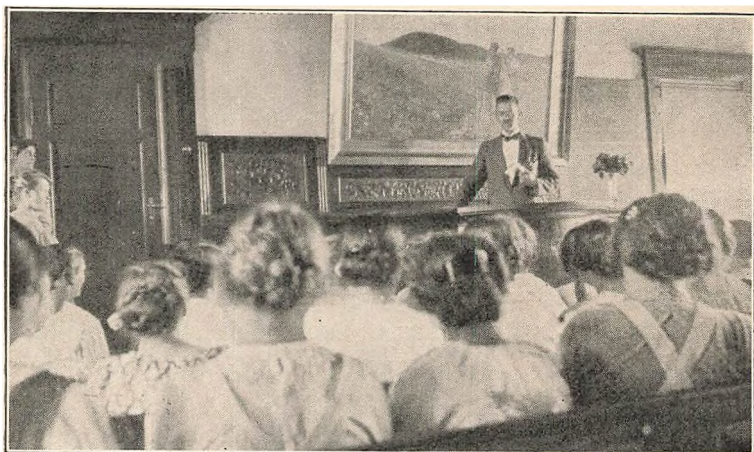
Peter Augustinus er født den 6. Marts 1885 i et Gaardmandshjem i Dons i Koldingegnen. I Nabogaarden havde den kendte grundtvigske Lægprædikant *Peter Larsen Skræppenborg* haft sit Hjem i henved en Menneskealder. Om ham fortalte Augustinus'es Far, saa Drengen aldrig glemte det. Et lignende uudsletteligt Indtryk gjorde Far'ens levende Fortælling om Krigen 1864. „Folkesjælens Dødskamp, som A. D. Jørgensen taler om, havde grebet ham, og den forplantede sig til os“, siger Sønnen. „Vi forstod uden klart at kunne gøre Rede for det, at det at være Dansk er noget andet og mere end en forbigaaende Følelse. Det er en rodfast Kendsgerning der holdt os fast, noget langt større end os selv.“

Og han føjer til: „Naar vi Søskende i Mørkningen var samlet om Bordet i Dagligstuen og lyttede forslugne til Fars Fortællinger, Sange og Salmer, da skete der noget, da blev noget til, hvori der var Virkelighed, da aabnede der sig en Verden af Poesi, som trods alt hvad der senere er sket dog er blevet staaende urokket.“

Paa dette Grundlag byggede Peter Augustinus videre i sin Ungdom. Han kom til Vestbirk Højskole og lyttede til Grønvald Niensens friske og hjertelige Tale. Senere blev han Elev paa Askov, og her var det, siger han, „under Schrøders, la Cours og Appels Talerstol, at Aandens Omfang og Fylde ret lukkede sig op for mig. Det var ogsaa her, at jeg oplevede den Glæde som Kundskab kan berede sine Dyrkere.“ Videre gik hans Vej over Højskolelærernes Kursus i Askov, og i 1907 blev han Lærer ved den nyrejste Roskilde Højskole. I de to Vintre han opholdt sig her, hørte han Th. Bredsdorffs Foredrag om dansk Litteratur og blev stærkt greben af hans aandfulde Tale.

Fra 1909 til 1916 var Peter Augustinus Lærer paa Valle-

kilde Højskole. Da han ikke følte sig tilfreds med den Uddannelse han havde faaet, rejste han i 1913 til England. En Tid opholdt han sig paa Universitetet i Oxford, en Tid paa de to engelske Folkehøjskoler som har været Læresteder for adskillige unge danske Højskolelærere: Fircroft og Woodbrooke. Hos Tom Bryan paa Fircroft modtog han en uforglemmelig Paavirkning, og her dæmrede første Gang den Mulighed for ham, at han skulde bli Præst.

Augustinus paa Talerstolen i den gamle Foredragssal.

Hans Hustru, *Karen Augustinus*, født Mortensen, er Datter af fynske Friskolefolk og ligesom sin Mand opvokset i grundtvigske Kredse. Hun har været Elev paa Askov Højskole og uddannet sig paa forskellig Maade, men har især givet sig af med husligt Arbejde.

I Efteraaret 1916 flyttede det nye Forstanderpar til Antvorskov. Peter Augustinus var i Natur og Væsen af en helt anden Støbning end sin Forgænger, og i Overensstemmelse hermed fik Skolelivet sin egen mere dæmpede Tone. Den Selvfordybelse, som Eggert havde talt om, laa i Virkeligheden meget nærmere for Augustinus. Han var ikke meget udadvendt, havde noget i sig af en Grubler og Gransker, foretrak ofte Bøgernes Selskab for Menneskenes. I sin Skole var han

en samvittighedsfuld Arbejder, gennemtrængt af en dyb Ærbødighed for Højskolens Gerning. Om sin Antvorskovtid har han sagt:

„Krigen og til sidst Genforeningen satte sit Præg paa Arbejdet — det kunde slet ikke være andet. Midt i den Jærntid, vi oplevede, forstod vi vor Opgave saadan, at vi skulde gøre vort til at holde Aandens og Troens Lys brændende og ikke lade os løbe over Ende af Tidens materialistiske Kræfter. Under mit Arbejde paa Antvorskov blev det mere og mere min Overbevisning, at Højskolens Gerning er at forkynde mere end at undervise, forkynde Tro paa Aandens — Folkeandens og Kristenaandens — Herrevælde... Højskolen er Troens Skole. Derfor har den først gjort sin Gerning naar den har talt en ny Tro ind i sine Elever.“

Man mærker den Alvor, hvormed Augustinus er gaaet ind til en Gerning, der stod for ham som noget stort og krævende. Og man føler at han i sin Indstilling staar paa Linje med det første Slægtled af Højskolemænd.

Marie Daugaard.

I DE FIRE AAR Peter Augustinus ledede Antvorskov Højskole har Skolen bl. a. haft følgende Medarbejdere:

Knud Strunge fra November 1916 til April 1917; nu Bestyrer af Vestjysk Gymnasium i Tarm.

Niels Kr. Dalsgaard var Lærer i samme Tidsrum.

Marie Daugaard i Somrene 1916—20.

Søren Hansen Astrup fra Maj 1917 til April 1919; nu Ekspeditionssekretær ved Odense Forsørgelsesvæsen.

Jens Aalling fra November 1918 til Januar 1920. Da Aalling blev syg ved Juletid 1919, traadte Skolens gamle Lærer, *P. Rydbert*, hjælpende til. Aalling er nu Landmand i Vedsted i Sønderjylland.

Johannes Rasmussen virkede ved Skolen i Slutningen af Augustinus'es Tid; nu Lærer i Gevninge ved Roskilde.

Forbindelsen med Egnens Befolkning vedligeholdtes gennem de maanedlige Møder, der stadig samlede en stor Tilhørerkreds. Ogsaa ved at yde økonomisk Støtte viste en stor Kreds af boende Folk paa Egnen deres stadig vaagne Interesse for Skolens Ve og Vel. Fru Eggert som havde købt det røde Hus i Nærheden af Skolen (opført 1913 af H. P. Hansen-Lavind, men paa Højskolens Grund), viste Gang efter Gang venlig Hjælpsomhed overfor Augustinus og hans Hustru, og

Cecilie Nielsen.

N. P. Nielsen.

indbød flere Gange hele Skolen til at gæste sig.*) Det samme var Tilfældet med Bygmester Olsen og Hustru og Pastor Aage Møller og Hustru i Slagelse.

Elevmøderne blev fortsat til sædvanlig Tid: den første Lørdag og Søndag i Juli Maaned.

— Ind i Arbejdets støtte, jævne Gang var det ikke alene Krigen der kastede sine mørke Skygger. Da den langt om længe hørte op, da Verden en Stund aandede ud i Glæden over at Kanontordenen var standset, fulgte en uhyggelig Følgesvend i dens Spor: Influenzaen, den „spanske Syge“. Saa slemt hærgede den i 1918, at Højskolerne enedes om at udsætte Vinterskolens Aabning til den 11. November. Sygdommen kom alligevel, og voldte naturligvis noget Afbræk i Skolearbejdet, men optraadte iøvrigt i en mild Form.

*) 1920 blev Fru Cecilie Eggert gift med tidligere Lærer ved Skolen, N. P. Nielsen, nu Sognepræst i Vedsted, Sønderjylland.

Det var netop den 11. November, Vaabenstilstanden afløste Verdenskrigen. Og ved samme Tid gennemlysnedes Sindene herhjemme af en stor Forventningens Glæde: Visheden om at Sønderjylland vilde komme tilbage til Danmark. Nu blev Forbindelsen med dem dernede livligere; paa Antvorskov Højskole kom den forestaaende Genforening til at præge de Samtaler der førtes i Fritiden, og i Slagelse blev der holdt flere Møder om sønderjyske Forhold. Et Varsel om nye Tider var det ogsaa, at tre sønderjyske Piger mødte som Elever paa Sommerskolen 1919.

De sædvanlige Møder paa Skolen blev i Vinteren 1918—19 forstyrret af den spanske Syge. Til Gengæld afholdt Skolen et Sommermøde den 25. Maj med Foredrag af Folketingsmand *Klaus Berntsen*, og der kom ved denne Lejlighed saa mange Tilhørere, at Mødet maatte holdes i fri Luft. Ogsaa Efteraarsmødet var usædvanlig godt besøgt.

I Sommeren 1919 rykkede københavnske Gæster to Gange ind paa Antvorskov Højskole. Nogen Dage sidst i Juli kom en kvindelig Ungdomsforening fra Hovedstaden. Og den 18. August fulgte „8 Dage paa Højskole“. Omtrent 40 Københavnerne, Mænd og Kvinder i alle Aldre fra 20 til 60 Aar, en broget, men overmaade fornøjelig Flok.

Ogsaa i Vinteren 1919—20 voldte „den spanske“ nogen Forstyrrelse, navnlig i Møderne for Omegnen. I August 1920 rykkede paany en Flok Københavnerne ind for at opleve 8 Dage paa Højskole.

S IDST PAA VINTEREN 1919—20 besluttede Peter Augustinus og hans Hustru at trække sig tilbage fra Ledelsen af Antvorskov Højskole. For Augustinus havde Tanken om at gaa over i præstelig Virksomhed længe virket dragende; han følte vel ogsaa selv, at hans Evner gik i denne Retning. Nu ønskede han at sælge Skolen og rejse ind til København for at læse til teologisk Embedseksamen.

Mellem Antvorskov Højskoles Venner var der nogen, som havde lidt vanskeligt ved at forstaa Augustinus' Beslutning. I den Anledning skriver han i Skolens Aarsskrift: „Vi er

klar over at det er det eneste rigtige. Jeg tror paa den danske Højskole stærkere end nogensinde før, og jeg mener at forstaa den dybere end jeg før har gjort. For Højskolemanden gælder det mere end for nogen anden, at det Stof han arbejder med maa gennemgaa en Ildprøve i hans Sjæl . . . Han maa føle det leve i sig, ellers er det ikke hans eget, og det bliver derfor heller ikke hans Elevers . . . Han kan ikke nøjes med i triviell Almindelighed at beskrive f. Eks. en Flintesten; — han maa slaa Gnister af den, saa det brænder. Han kan ikke slaa sig til Taals med at fortælle, at for saa og saa lang Tid siden skete der det og det, og levede de og de Mennesker. Noget saadant er ganske værdiløst Skrammel. Han maa føre Historiens Aand lyslevende ind i Foredragssalen, saa baade han selv og hans Tilhørere føler sig som levende Deltagere i Slægtens Færd — og genkender dens bedste Tanker som sine egne . . . Det er et Liv der skal forplantes. Denne Opgave er uendelig stor og vanskelig at løse. Men det *er* Opgaven — dette og intet andet.

Er der noget slemt i at føle sig svag? Vel, jeg indrømmer, at jeg til Tider har følt, at Opgaven var større, end jeg havde Kræfter til. Men er der da noget galt i at søge fornyet Kraft?“

Senere har Augustinus udtalt, i Mindet om Aarene paa Antvorskov: „Egnens Befolkning hjalp trofast baade derved at den skaffede os økonomisk Støtte og kom til Stede paa Skolen, naar vi holdt Møder. Begge Dele er vi den Dag i Dag taknemlige for. Men især er vi glade for at tænke paa vore Elever.“

MELLEM DEM der meldte sig som mulige Købere til Antvorskov Højskole var ogsaa Forstanderen for den kommende internationale Højskole, cand. mag. *Peter Maniche*. Med ham blev der ført Forhandlinger om Overtagelse af Skolen, og en Tid saa det ud til, at den skulde føres videre i en noget anden Skikkelse end oprindelig tænkt. Imidlertid var der mellem Skolens Venner et stærkt Ønske om at bevare Antvorskov som almindelig Folkehøjskole. Der var nogen

Tale om, at Slagelse Valgmenighed skulde købe den og drive den med Pastor Jersin som Forstander. Med dette for Øje blev der forhandlet mellem Medlemmer af Valgmenigheden og Medlemmer af Havrebjærg Frimenighed. Der kom dog ikke noget ud af disse Drøftelser.

De seks, der købte Skolen.

Julius Eskebjerg.
Chr. Larsen.

Peder Jørgensen.
Johannes Olsen.

Peder Kristensen.
Erik Skovgaard.

Men saa talte Bygmester Olsen med et Par andre af Skolens gamle Venner, og de var enige om at det godt kunde lade sig gøre at købe Skolen; kun skulde der være nogle flere om det. Og der blev da dannet en Kreds af seks Mænd: to fra Frimenigheden, to fra Valgmenigheden og to som stod udenfor begge. Og disse seks tog nu Sagen i deres Haand. Den Pris de kunde byde for Skolen laa betydeligt under den, Manniche tilbød at give. Men Augustinus og hans Hustru viste sig straks rede til at bringe dette Offer, for at Skolen kunde blive ført videre i den Form, som Befolkningen

ønskede det — den samme der ogsaa stod deres Hjærte nærmest.

De seks Mænd: Bygmester *Johannes Olsen*, Gaardejerne *Peder Jørgensen*, Hyllerup, og *P. Kristensen*, Slotsbjærgby, Skatteraadsformand *Julius Eskebjerg*, Slotsalléen, Tømrermester *Chr. Larsen*, Slagelse og Gaardejer *Erik Skovgaard*, Landsgrav, købte saa Skolen med tilhørende Jord for 85,000 Kr. (Augustinus havde købt de 10 $\frac{1}{4}$ Tdr. Land af Slagelse Købstadjord som Byen i sin Tid havde udlejet til Eggert).

Det næste Skridt var at finde en Forstander, der egnede sig til Pladsen. Manden havde de i Kikkerten, det var Højskolelærer *Fred. Nørgaard* fra Frederiksborg, som man allerede i 1916 havde tænkt paa. De seks Mænd henvendte sig nu til Nørgaard, og tilbød ham Skolen for den Pris de selv havde givet; desuden lovede de ham Støtte fra Befolkningen til Optagelse af et Laan. Efter nogen Overvejelse svarede *Fred. Nørgaard* og hans Hustru ja. Den 16. Juli blev Papirerne underskrevet i Bygmester Olsens Hjem, og den 1. Oktober flyttede de nye Forstanderfolk til Antvorskov.

— Augustinus rejste til København og begyndte at studere Teologi ved Universitetet. I 1924 tog han teologisk Embedseksamen og blev straks efter Præst i Jærnved ved Ribe. I Sommeren 1933 blev han Sognepræst i Hoptrup i Sønderjylland — det Land hans Far havde lært ham at holde af allerede som lille Dreng.

Skolen 1922.

IV.

1920—1933

DEN NYE FORSTANDER havde i flere Aar haft et kendt Navn baade som Højskolemand og som Deltager i Rigsdagens Arbejde. Som Lærer paa en af Landets største Højskoler var han kommen i Forbindelse med mangfoldige unge, og ved Folkemøder var han en søgt og yndet Taler. Det var en almindelig Opfattelse at han var den rette Mand til at tage Arbejdet op paa Antvorskov. Og Forventningerne til den nye Ledelse opfyldtes i rigt Maal. Fra November 1920 gik Antvorskov Højskole ind i en Blomstringstid.

Fred. Nørgaard er baade paa fædrene og mødrene Side af jysk Afstamning, men sine rigeste Barndomsindtryk har han modtaget under sin Opvækst i det nordvestlige Sjælland. Han er født den 13. August 1878 i Aarhus; Far'en var den Gang Snedker, men tog 39 Aar gammel Lærereksamen og blev 1886 Lærer i Asminderup ved Kalundborg. Han var stærkt grundtvigsk paavirket og sluttede sig varmt til Ubberup Valgmenighed. Og hvad Sønnen oplevede her som Barn

og som Yngling, det kom til at præge ham for Livet og blev en afgørende Forudsætning for hans Lyst til at gaa i Højskolens Tjeneste.

„Jeg har meget at takke mit Barndomshjem for“, siger Fred. Nørgaard et Sted, „og jeg skylder det ogsaa Tak for, at jeg gennem det blev ført hen til Ubberup Valgmenighed. Allerede som Barn kom jeg der og hørte Hoff, som konfirmerede mig, og siden som ung sad jeg i Kirken og kom til at skyldte Carl Koch saa meget. Jeg er et Menighedsbarn . . . Naar jeg rigtig skal føle mig hjemme i en Kirke, maa jeg endnu den Dag i Dag drømme, at jeg sidder i Kirken i Ubberup. Uden den Kirke tror jeg ikke, at jeg var bleven Højskolemand.“

I 15—16 Aars Alderen kom Fred. Nørgaard i Mejerilære paa Brunbjærg Mejeri i Odsherred, ikke fordi han tænkte paa at blive Mejerist, men nærmest som et Led i sin Uddannelse for at faa udviklet sine legemlige Kræfter. Mejeriet laa i Nærheden af Vallekilde Højskole. Fred. Nørgaard var med til Ernst Triers Jordefærd først i Januar 1894. Og i den følgende Sommer fik han af sær Naade Lov til sammen med Højskolepigerne at overvære Povl Hansens Foredragstimer. En Vinter var han Elev paa Støvring Højskole hvor hans Morbror, Søren Frederiksen, var Forstander, og i to Vintre opholdt han sig paa Askov Højskole. „Jeg staar i dyb Gæld til begge Skoler,“ siger han. „Især paa Askov kom jeg i Forbindelse med det danske . . . Her følte jeg først rigtig, at Danmark betød noget for mig, og her forstod jeg først rigtigt, at det danske Modersmaal ogsaa var mit.“

I Askov modtog han de første levende Indtryk af Sønderjydernes Kamp for Danskheden. Endnu stærkere traadte denne Kamp ham i Møde, da han i Tyveaarsalderen blev Lærer paa V. Vedsted Efterskole nærved den gamle Grænse. Samlivet med sønderjysk Ungdom gav hans Danskhedsfølelse en dybere Baggrund, „det gjorde mig til en dansk Ugersvend, og det er endnu en Del af mit Væsen.“

Imidlertid havde Jacob Appel raadet ham til at gaa den studerende Vej. „Han saa vel den Fare, der lurede paa mig,

at jeg overfladisk vilde snakke med om alt, hvis jeg ikke i nogle Aar i Alvor fordybede mig i Læsning og Studier.“ Saa kom han til Ribe Latinskole, hvor han tog Studentereksamen, 24 Aar gammel, og derfra til København for at studere Teologi, efter at han i sit Rusaar igen havde været Lærer i V. Vedsted. En Tid afbrød han sin Læsning for at blive Huslærer hos Carl Koch i Ubberup, og i Januar 1908 tog han teologisk Embedseksamen. Om Sommeren var han Lærer paa Brøderup Højskole, og fra November 1908 paa Frederiksborg, hvor han virkede som Højskolelærer i 12 Aar, indtil han 1920 flyttede til Antvorskov.

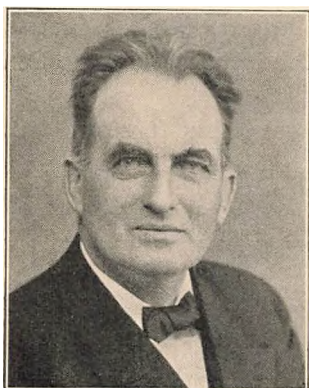
Frederiksborgtiden fik stor Betydning for hans Udvikling. „Jeg regner det for en Lykke“, siger han selv, „at jeg i sin Tid tog til Frederiksborg Højskole og kom i Lære hos en af vore mest fremragende Højskolemænd. Jeg har meget at takke Begtrup og hans Hjem for.“

I mange Aar havde Politikken et stærkt Tag i Fred. Nørgaard. Som Student færdedes han meget i politiske Kredse og følte nu og da Lyst til at komme ind i Arbejdet paa Rigsdagen. I Politik har han ligesom i de fleste andre Spørgsmaal været indstillet paa at gaa Middelvejen; han har hele Tiden sluttet sig til Partiet Venstre. Og han har ikke savnet Opfordring til at stille sig ved Rigsdagsvalg. Allerede 1910 var han opstillet i Kalundborgkredsen mod Ove Rode. 1913 blev han valgt til Folketingsmand for Nørresundbykredsen, men i 1918 trak han sig tilbage for at lade sig opstille i Kerteminde. Han opnaede ikke Valg, og det gik ligesaadan ved April- og Julivalgene i 1920. I dette Foraar var Niels Dael kommen til ham med Forespørgsel fra en Mand paa Slagelseegnen, om han kunde tænke sig at overtage Antvorskov Højskole. Senere fulgte Henvendelsen fra de seks Mænd, som havde købt Skolen, og før Optællingen af Stemmerne ved Julivalget forelaa, var Tærningerne kastet: den 8. Juli havde han givet Slagelseegnen sit Ja.

Som Folketingsmand havde Fred. Nørgaard kunnet fortsætte sit Arbejde ved Frederiksborg Højskole med et mindre Timetal. Paa Rigsdagen gav han sig navnlig af med Skole-

og Kirkespørgsmaal. Han blev Medlem af den store Skolekommission af 1919, og under Ordskiftet om Ungdomsskolen kæmpede han for, at denne Skoleform skulde hvile paa Fri-villighedens Grund.

Fra 1920 har Fred. Nørgaard helt og holdent tilhørt Højskolen. Og med Rette. Han er den fødte Ungdomslærer; han fortæller friskt og livligt, kan tale oplysende uden at

Fred. Nørgaard.

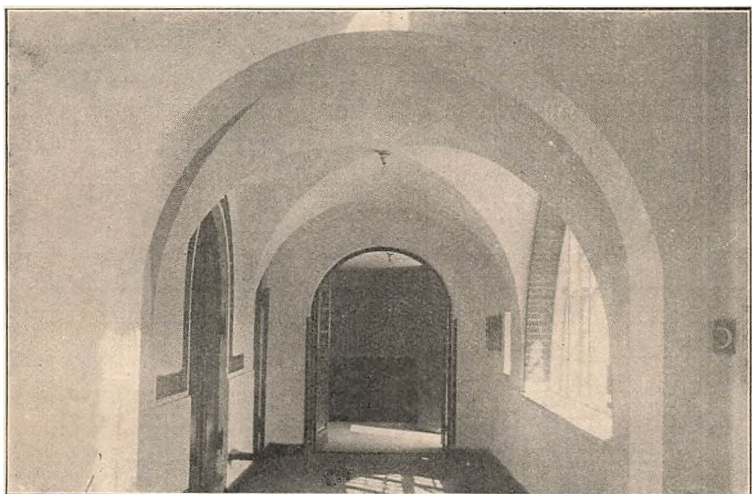
Gerda Nørgaard.

virke tyngende og ejer et umiddelbart Greb paa at vinde sine Tilhørere. Og i mange Maader har Heldet tilsmilet ham; det er let at se at han har haft Medvind og Sol over sit Arbejde. Han kom til Antvorskov paa et Tidspunkt, da den store Strøm af Elever gik mod Højskolens Døre. Folkegunst har han aldrig savnet. Og Egnens Befolkning har vist sig forstaaende og rundhaandet overfor Skolen. Een Ting har dog især givet Vækst: han er med Liv og Lyst, og med megen Omhu, gaaet op i det daglige Arbejde.

Fred. Nørgaard har forstaaet, at Højskolegerningen har det første og største Krav paa sin Mand. Med fuld Ret nævner han som en af Grundene til at det er gaaet saa godt: Vi har passet vort Arbejde! Forstanderen paa Antvorskov svæver ikke ude i Øst og i Vest, han er med i Skolens Liv fra Morgen til Kvæld. Det er betegnende for ham, at han

næsten hver Aften sørger for at være hjemme til Aftensang. Han vilde slet ikke være tilpas ved at blive borte.

Til daglig er Livet paa Antvorskov Højskole inde under særdeles faste Former. Der raader i alle Forhold en gennemført Orden. Men Fred. Nørgaard udøver sin Myndighed med et Smil og en fornøjelig Snak; hans friske Lune overvinder

Buegangen.

Gnidningsmodstanden og giver Plads for en fri Udfoldelse af Munterhed og Livsglæde.

Fred. Nørgaard har da ogsaa, skønt han ingenlunde er moderne indstillet hverken i Livssyn eller Samfundsopfattelse, bevaret den naturlige Samhu med dansk Ungdom en Højskolemand maa eje for at kunne vinde og tiltale sine Elever. „Den der vil ha med Ungdom at gøre“, siger han, „maa tro paa, at der er Kræfter i de unge. . . . Den der vil ha Lykke i sin Lærergerning, maa være overbevist om, at der i ethvert ungt Menneske er noget godt, vel værd at tale til. Og saa skal han ogsaa nok erfare, at det altid bærer Frugt at tale om det bedste til det bedste i unge Sind.“

Dette er sikkert den inderste Hemmelighed i den Dra-

gen som Antvorskov Højskole har vist sig at eje overfor Ungdommen.

Om sit Syn paa Højskolens Gerning har Fred. Nørgaard udtalt:

„Ungdommen fordrer med Rette, at Folkehøjskolen skal møde den i Nutidens Dragt. Vi kan ikke tale, som de gamle gjorde. . . . Nu maa Forkyndelsen komme i en anden Dragt, om den skal gribe Mennesker. Vi kan ikke holde Højskole akkurat paa samme Maade, som man gjorde det i Bevægelsens første Tider. Vi maa aabne Vinduer ud til den mærkelige Nutidsverden, vi lever i. Vi kan ikke nøjes med de gamle Sange, ny Ord af Nutidens Digtere er lagt paa de unges Læber. Vi kan paa ingen Maade spærre de unge inde i Fortidens Verden og lukke Nutidens for dem.

Men Ungdommen fordrer mere end dette. Den gør med Rette Krav paa at møde en Forkyndelse, møde Mennesker, der brænder for noget og gerne vil bringe Ungdommen noget af det samme, de selv er grebet af. Den Folkehøjskole er stærk, der har en Forkyndelse at bringe. Det er et Livsspørgsmaal for hele vor Bevægelse. Er den svag, den vil straks blive stærk, om den ejer den levende Forkyndelse.“

— Den samme naturlige Lethed, hvormed Fred. Nørgaard mestrer det mundtlige Ord, gør sig gældende naar han udtrykker sig med Pennen. Og en Slider har han været. Han har i Aarenes Løb faaet Tid til at sysle med ikke faa skriftlige Arbejder, især af historisk-biografisk Art. I 1914 udsendte han N. J. Termansens Breve til Fru Skibsted, i 1918 en Bog om D. G. Monrad og 1920 en kort Fremstilling af Danmarks Historie fra 1864 til 1920. Sammen med Anders Uhrskov har han udgivet en Række Levnedstegninger under Titlen „Folkets Førere“ og har heri skrevet om C. Berg og H. P. Hansen. Tillige med Povl Engelstoft er han Udgiver af „Hovedtræk af Verdenshistorien fra 1866 til vore Dage“ (1922), og han er Medarbejder ved forskellige Leksika.

I Kraft af sin Evne til at samarbejde til forskellige Sider har Fred. Nørgaard siddet inde med adskillige Tillidshverv. I 1910 valgtes han ind i Styrelsen for Foreningen for Høj-

og Landbrugsskoler; i en Aarrække var han Foreningens Formand og Leder af Højskolelærernes Efteraarskursus.

— — Paa en Højskole er Husmoderens Gerning saa betydningsfuld, at dens Udøvelse let faar en afgørende Indvirkning paa Skolens Trivsel. Alle der kender Antvorskov Højskole, er enige om at Fru Nørgaard har en væsentlig Del i, at det er gaaet saa godt som det er. Ved sin store Dygtighed og sin venlige Færd, sin Evne til at skabe Fest og sætte Prikken over i'et har hun forstaaet at gøre Skolen til et Sted, hvor Eleverne er glade ved at være, og hvor Egnens Folk har let ved at føle sig hjemme. At hun er født og opvokset i et andet Land synes ikke i mindste Maade at ha lagt hende Hindringer i Vejen.

Det blev ellers ikke sunget for hendes Vugge, at hun skulde faa med Folkehøjskolen at gøre. *Gerda Liljenqvist*, saadan er hendes Pigenavn, er Datter af en Grosserer i Halmstad. Som ung Pige kom hun til Landskrona Seminarium — hvor hun iøvrigt var sammen med Niels Daels senere Hustru, der nu bor Dør om Dør med Fru Nørgaard — og her tog hun Lærerindeeksamen i 1912. Derefter virkede hun en Tid som Lærerinde i Linköping.

Mens hun opholdt sig i Landskrona, holdt Holger Begtrup et Foredrag i Byens Foredragsforening. Hans veltalende Foredrag gjorde et stærkt Indtryk paa den unge vordende Lærerinde, og hun fik en uimodstaaelig Lyst til at lære dansk Højskoleliv nærmere at kende. Saa rejste hun i Sommerferien 1913 — imod sin Fars Vilje — til Frederiksborg Højskole, hvor hun blev Elev paa Sommerskolen i de seks Uger hun havde til sin Raadighed.

Inden Frk. Liljenqvist gav sig paa Hjemrejse, var hun forlovet med Fred. Nørgaard, og i 1914 holdt de Bryllup. Som Husmoder paa Antvorskov viste Fru Nørgaard hurtigt en ikke helt almindelig Evne til at styre en stor Husholdning og faa Arbejdet til at gaa let og muntert fra Haanden. Maaske er det Handelsblodet i hende der faar hende til at planlægge og gennemtænke Husførelsen i alle dens Enkeltheder. Men hun har tillige menneskelige Egenskaber, som i Forening med

hendes fremragende Dygtighed er med til at skabe det Klima, hvori saavel Elever som Gæster befinder sig vel.

Ogsaa som Lærerinde har Fru Nørgaard gjort en ikke ringe Indsats, bl. a. ved at undervise i Sundhedslære paa Sommerskolen. Hun kan læse Selma Lagerlöf, saa Eleverne faar et levende Indtryk af en Side ved nyere svensk Digtning. Og det føles naturligt, naar Flaget hejses paa Antvorskov, at Sveriges blaa og gule Farver kommer til at bølge under Dannebrog's røde og hvide.

DA FRED. NØRGAARD og hans Hustru overtog Antvorskov Højskole, var det naturligvis med Spænding, de saa Vinterskolen i Møde. Det gav ogsaa Uro, at Huset var fuldt af Haandværkere, navnlig fordi der blev indlagt Centralvarme i den ene Fløj af Skolen. Men det lavede jo stærkt op, da der allerede ved Oktober kunde meldes alt optaget. Der var indmeldt 82 Elever, og af dem maatte over en Snes Stykker bo udenfor Skolen.

Ved samme Tid indfriedes det Løfte om Støtte fra Egnen, der var givet det nye Forstanderpar. Og det indfriedes smukt og rundhaandet. En Kreds paa omtrent 250 Mænd og Kvinder, de fleste fra Vestsjælland, indbetalte ialt 45,000 Kr. som et rentefrit Laan, der først efter 10 Aars Forløb skulde begynde at afdrages, med 2000 Kr. aarlig. Det var atter de seks Mænd der var gaaet i Spidsen, og blandt dem især Bygmester Olsen. „Uden denne Hjælp kunde jeg vanskeligt ha overtaget Antvorskov Højskole“, siger Fred. Nørgaard. „Og dette store Laan binder mig ikke paa nogen Maade i mine Bevægelser. Skolen er min, og jeg leder den som jeg vil. Denne Frihed er ogsaa nødvendig, om Arbejdet skal lykkes. Kun en enkelt af de 250 har senere meldt sig fra, fordi jeg indbød en Taler, han ikke var enig med i et af de sidste Aars store Stridsspørgsmaal, til at tale paa Skolen ved et offentligt Møde.“

Den 3. November kom Eleverne, og den 7. blev der holdt Aabningsmøde. Det samlede 500 Deltagere. Ved Mødet talte Fred. Nørgaard, Provst Aage Møller og Frimenighedspræst

Niels Dael. Først talte Fred. Nørgaard om Højskolens Opgave. Ungdommen, sa han, skal opdrages og modnes til Dygtighed og Arbejdsglæde, og beredes til det Sjæleliv der giver den højeste Livslykke.

Gaardejer *Lars Frandsen*, Gudum, bød den nye Forstander og hans Hustru velkommen til Egnen og udtalte Haabet om, at det maatte gaa saa godt, som Begyndelsen lovede.

Slotsporten og Brænderigaarden.

Frimenighedspræst *Niels Dael* talte om at gøre sin Gerning „i det fri hvor Storme suse“. Han ønskede, at Højskolen altid maatte arbejde under denne Fane. Ogsaa han bød i hjærtelige Ord det nye Forstanderpar velkommen til Antvorskov.

— Vinterarbejdet gik støt og godt, det var et udmærket Hold Karle, der var mødt, og den frygtede „spanske“ udeblev. Til de offentlige Møder strømmede Folk i store Skarer for at høre de fremmede Talere. Da saa mange kom kørende til Møde, byggede Fred. Nørgaard en Rejsestald med Plads til 32 Heste. Udviklingen har sidenhen gjort Bygningen overflødig efter det oprindelige Formaal. Den bruges nu til Cyklestald.

ENKELTMAND kan rejse en Skole, men til at holde den gaaende kræves der i vore Dage gode og ivrige Medarbejdere. Dem har Antvorskov haft. Fred. Nørgaard har forstaaet at knytte dygtige Folk til sin Skole, og han har aldrig spurgt om deres Mening faldt sammen med hans. Lærerne har haft den Frihed, som er nødvendig for at Arbejdet skal lykkes.

Thorvald Laursen.

Som Medhjælpere ved det første Skolehold havde Nørgaard antaget Th. Laursen som nu paa fjortende Aar er Lærer ved Skolen, og Niels Karstensen som kom til at virke paa Antvorskov i 12 Aar, fra 1920 til 1932. Blandt Medarbejderne i de forløbne 25 Aar har ingen været her saa længe som disse to. Det vil derfor være naturligt at omtale dem begge lidt nærmere.

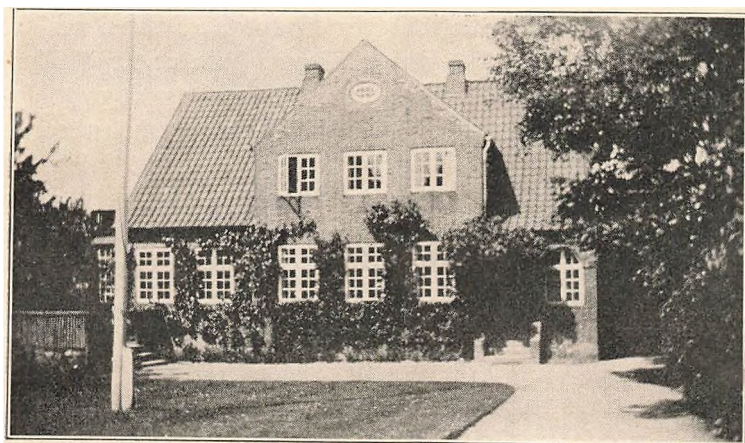

Anna Katrine Laursen.

Thorvald Laursen er født den 8. Februar 1880 i et Friskolehjem i Nørre Aaby paa Fyn. Begge Forældrene var dog Jyder, og han var kun et Par Aar gammel, da Hjemmet flyttedes til Eriksminde Friskole ved Odder. Thorvald Laursen er altsaa vokset op i det frodige Østjylland og fra Barndommen indlevet i Friskolens og Højskolens Livsluft.

Som ungt Menneske lærte han Malerhaandværket, besøgte Askov Højskole 1901—03 og var i to Aar Lærer paa Vallekilde Højskole. Her klarede det sig for ham, at han vilde være Højskolelærer. 1908—09 uddannede han sig videre paa Statens Lærerhøjskole og rejste derefter til Ubberup Højskole, hvor han virkede i 11 Aar, indtil han i 1920 flyttede til Antvorskov. I det røde Hus nærved Skolen, som han købte af Fru Eggert og senere udvidede, har han og hans Hustru, *Anna Kathrine Laursen*, en Datter af fhv. Sognepræst Konstantin Hansen, indrettet sig et smukt Hjem, hvor

man møder Slægtsarven fra Maleren Konstantin Hansen. Thorvald Laursen er kendt ud over Landet fra sin mangeaarige Deltagelse i Ungdomsarbejdet. Han har altid haft let ved at bruge Pennen og var i 1917—18 Redaktør af „Sjællands Ungdom“, som Aaret efter tog Navneskifte til „Folkets Ungdom“. I 1919 blev Bladet sluttet sammen med De danske Ungdomsforeningers Ugeblad „Dansk Ungdom“, og fra samme Tidspunkt har Th. Laursen været dets Redaktør.

Laursens Hus.

Under sit Arbejde med Ungdommen er Thorvald Laursen kommen i Forbindelse med mangfoldige unge i Landets forskellige Egne. Han har som faa andre haft Lejlighed til at kende og leve med i de Strømninger der bevæger Nutidens Ungdom. Sit Hverv som Bladleder har han røgtet med stor Nidkærhed, og han har søgt at gøre „Dansk Ungdom“ til et Talerør for de unge selv, et Spejl for de aandelige og sociale Bevægelser, der har Tag i den vaagne Ungdom. Selv rodfæstet i Fortiden har han gjerne villet lytte til det nye der er i Frembrud. Og han har altid været ivrig for at ægge de unge til Selvudvikling og Selvarbejde. Litteraturhistorie og Dansk er hans Fag paa Skolen.

Niels Karstensen er en Gaardmandssøn fra Nørre Ørslev

paa Falster, født 14. November 1886. Hans Hjem laa i Nærheden af Nørre Ørslev Højskole og hørte til den Kreds, der sluttede sig nær om denne og Nørre Ørslev Friskole, der begyndte sin Virksomhed i Niels Karstensen's Hjem. Og hans Livssyn er bleven præget af begge disse to Bevægelser.

I de første Aar efter sin Skolegang gav han sig udelukkende af med praktisk Arbejde. Saa tog han Præliminærexamen ved Universitetet og blev Vinteren efter Elev paa Nørre Ørslev Højskole. Under hans Ophold her modnedes Tanken om at bli Højskolelærer. Han rejste til Vordingborg Seminarium og tog Lærereksamen 1910. Paa Lærerskolen levede han et rigt Liv og paavirkedes især af Forstander Anders Munk, hvis dybe Frisind og sociale Forstaaelse gjorde et stærkt Indtryk paa den vordende Højskolelærer.

Niels Karstensen.

I November 1910 blev Niels Karstensen Lærer paa Stevns Højskole, og i den følgende halve Snes Aar ved forskellige Skoler, Nr. Ørslev, Brøderup, Vivild og Galtrup. I nogen Somre arbejdede han som Vikar paa Gelsted Skolehjem, og et enkelt Aar var han Lærer ved Flakkebjerg Ungdomshjem. Fra denne Tid er en stor Del af hans Hjærte blevet hængende ved de unge, der vokser op i Samfundets Skyggeside.

Fra 1920 til 1932 var Niels Karstensen Lærer ved Antvorskov Højskole. Han er en dygtig Regne- og Dansk lærer og desuden stærkt optaget af Naturfag, især Astronomi, som han har elsket fra sin Barndom. Han har været Skolen en nyttig Mand ved sin Ordenssans og praktiske Evne, baade i det daglige og ved Udflugter til København og andre Steder. Mange Elever vil mindes ham og hans Stue som et Fristed, de kunde ty til, naar de trængte til Vejledning og Vennehjælp.

— Paa Antvorskov, som paa enhver større Højskole, er det et ikke ringe Tal af Lærere og Lærerinder som i Tidens Løb har været Medarbejdere for længere eller kortere Tid.

Fra 1920 til 1933 har, foruden de allerede nævnte, bl. a. følgende været knyttet til Skolen:

Marie Daugaard fortsatte som Lærerinde i Sommeren 1921; hun har siden været Lærerinde ved Ollerup Folkehøjskole.

Friskolelærer *Lindstrøm*, Landsgrav, nu Kordegn ved Skt. Peders Kirke i Slagelse, har i nogen Aar ledet Sangtimerne.

Ch. Andersen i Vinteren 1922—23; nu Lærer i Folkeskolen.

Age Jensen i Vinteren 1921—22 og 1922—23.

Agnis Jørgensen i Somrene 1922 og 1923; nu Fru Sejer Petersen i Holeby.

Marie Borup 1922—28; derefter Lærerinde ved Ry Højskole; død 1933.

Johannes Nielsen Maj 1923—August 24; nu Lærer i Ejby paa Fyn.

H. M. Sørensen November 1923—August 1925; nu Lærer i Sønderjylland.

Landbrugskandidat *Hjort Gregersen* November 1923—April 1925; nu Regnskabskonsulent i København.

Dora Vøls November 1924—August 1925; senere Indehaver af en Broderiforretning i Askov; nu Fru Stampe.

Marie Christensen, Lærerinde og Sygeplejerske 1920—26, siden Leder af et Hvilehjem i Skælskør. I Efteraaret 1933 rejste hun til Slægtninge i Kanada.

Jens Marinus Jensen November 1924—1. April 1927, tidligere Lærer ved Glamsbjerg Efterskole og Brøderup Højskole; fra 1927 Forstander for Brøderup Højskole; Udgiver af en Række Bøger og Forfatter til Levnedsskildringer m. m.

Halvor Vadgaard November 1925—November 1927, tidligere Lærer paa Galtrup Højskole; nu Gaardejer i Randers-egnen.

Stud. theol. *Sigurd Andersen* November 1925—August 1927; nu København.

Fru *Aslaug Jensen*, gift med Jens M. Jensen, Sommeren 1926; nu Brøderup Højskole.

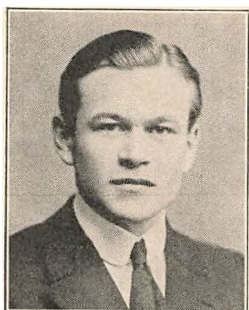
Agnes Jørgensen.

Marie Rorup.

Johannes Nielsen.

Hjort Gregersen.

Dora Vøls.

Marie Christensen.

Anker Skriver.

Johannes Kristensen.

Ninna Nielsen.

Marie Jensen i Somrene 1926, 28 og siden 1932.

Sørine Vandall, tidligere Lærerinde ved Særslev Højskole, har fra November 1926 til 1933 været baade Lærerinde og Sygeplejerske.

Erik Balslev Nissen, cand. theol., tidligere Lærer ved Roskilde Højskole, siden November 1927.

Fru *Inge Nissen* hver Sommer siden 1929, desuden Vinteren 1932—33.

Anker Skriver November 1928—April 1930; nu Friskolelærer i Stige.

Johannes Kristensen i Vintrene 1927—28, 28—29 og 31—32; nu Gaardejer i Slotsbjærgby.

Landbrugskandidat *Carl Christensen* holdt i Vinteren 1928—29 en Række Landbrugsforedrag.

Ninna Nielsen i Somrene 1929—31; Vinterskolelærerinde i Lyne.

H. C. Hansen fra 1929—32; nu Lærer i Viborg.

Chr. L. Kjeldsen November 1930—Aug. 1931; nu Realskolelærer i Ryomgaard.

J. K. Kortsen Vinteren 1930—31; senere Lærer ved Vestbirk Efterskole.

Oscar Hansen siden November 1931.

Arne Pilegaard Vinteren 1931—32.

Her kan det tilføjes, at *Margrethe Lydersen* i Aarene fra 1921—26 med Dygtighed har ledet det daglige Arbejde i Køkkenet. Dette Arbejde er senere varetaget af *Ingeborg Hansen* som Køkkenchef.

Med Landbrugsskolen i Høng har Antvorskov Højskole i en Aarrække haft Lærerbytte. Forstander *Laurids Hansen* og Landbrugslærer, senere Forstander *Vilh. Nielsen*, har talt om Landbrugsemner paa Højskolen, og Fred. Nørgaard har gjort Gengæld ved at holde ugentlige Foredrag paa Høng Landbrugsskole, et Skifte der sikkert har været til gensidig

Jens Marinus Jensen.

Aslaug Jensen.

Sørine Vandall.

Glæde. Naboskabet med Liselund har ogsaa adskillige Gange ført til, at Talere fra Menighedsskolen har holdt Foredrag paa Højskolen, og stundom har Højskoleeleverne overværet Møder paa Liselund.

— Ældst i Gaarde blandt de nuværende Lærerkræfter (bortset fra Th. Laursen) er Sørine Vandall og Erik B. Nissen.

Erik B. Nissen.

Frk. Vandall har haft meget at gøre. Med sin ordnende Haand og sit altid hjælpsomme Sind har hun Æren for at ha baaret en ikke ringe Del af Læsset i det daglige, og ved Stævner der afholdes paa Skolen. I Oktober 1933 blev hun gift med Højskoleforstander Rs. Nielsen, Sørslev.

Erik B. Nissen er en ung Kraft, som baade ejer en naturlig Lærergave, en ungdommelig Indstilling overfor Tidens Spørgsmaal og en virksom Evne til at lede Elevernes Selvarbejde. Hans Hovedfag er Verdenshistorie og Dansk.

Inge Nissen.

ARET 1922, der indledes med en stræng Isvinter, blev et Mærkeaar i Skolens Historie. Hen paa Sommeren blev nemlig Grundstenen lagt til den nye Fløj, som Fred. Nørgaard havde bestemt sig til at bygge.

Lige siden den nye Forstander overtog Skolen, havde Pladsen været for lille. I hvert Skolehold maatte en Del af Eleverne bo udenfor Skolen. Det kan gaa en kort Tid, men i Længden vil det føles uholdbart. Tanken om at bygge trængte sig stærkt paa. Bygmester Olsen udkastede en Plan til en praktisk

Løsning af Spørgsmaalet, og efter nogen Overvejelse blev det besluttet — det var i Slutningen af Juli — at nu skulde der bygges i de tre Feriemaaneder.

Hurtigt skulde der altsaa handles. Den 31. Juli, saa snart Sommerpigerne var vel ude af Døren, tog man fat paa at rydde Pladsen til den nye Fløj. Og snart efter fulgte Grundstensnedlæggelsen, der blev en større Højtidelighed end det fra først af kunde forudses. I Dagene 3.—5. August holdt Aftenskolen Lærere et Kursus paa Antvorskov Højskole; det talte 80 Deltagere. De havde med Interesse set paa Forarbejderne til det store nye Bygningsværk, og nu kom nogen af dem og spurgte, om ikke det var Mening, at der skulde nedlægges en Grundsten til den nye Fløj. For i saa Fald vilde de gjerne være med.

Fred. Nørgaard havde ikke tænkt paa noget saadant. Det var jo ikke en ny Skole der skulde bygges. Men nu var Tanken ført frem, og han greb den med Glæde. Saa hastigt maatte Tingene ordnes — Lærerne skulde jo rejse den 6. August — at der ikke blev Tid til at indbyde Skolens Venner. Og Grundstensnedlæggelsen fandt saa Sted lige før Middag den 5. August i Overværelse af et Hundrede Mennesker.

Ligesom i 1908 sang man den gamle, kraftfulde Højskolesang „Hvad Solskin er for det sorte Muld“. Paa sin Hustrus og egne Vegne nedlagde *Fred. Nørgaard* den første Sten, og oplæste Dokumentet der skulde indmures. Den

Marie Jensen.

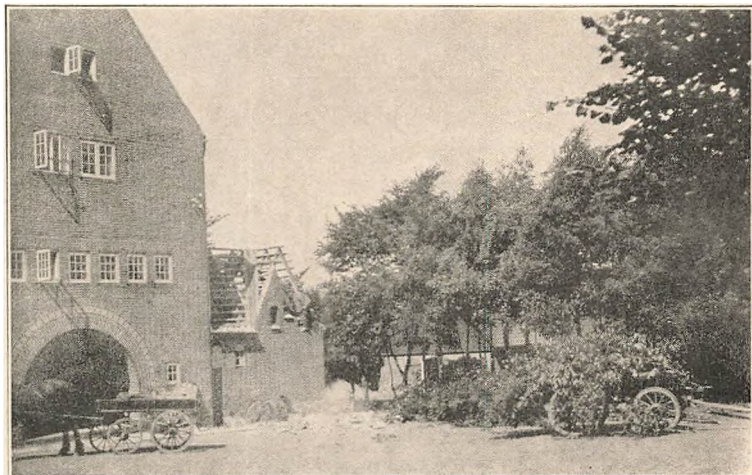
Oscar Hansen.

Ingeborg Hansen.

anden Sten blev lagt af Bygmester *Olsen*, den tredje af Gaardejer *P. Jørgensen*, Hyllerup. En fjerde Sten blev nedlagt af Gaardejer *P. Kristensen*, Slotsbjærgby. Alle udtalte gode Ønsker for det Arbejde, der skulde gøres paa Skolen. Lærer *Thorsen*, Slagelse, bragte en Hilsen fra Deltagerne i Lærermødet, og ønskede Forstanderparret til Lykke med den

Træerne ryddes før Tilbygningen.

Beslutning de havde taget. Højtideligheden sluttede med Sangen „Udrundne er de gamle Dage“.

Paa det nedlagte Papir staar der skrevet:

„Aar 1922 den 5. August nedlagdes Grundstenen til denne Nybygning mod Nord til Antvorskov Højskole som Tilbygning til den oprindelige Skolebygning, hvis Grundsten blev nedlagt af Niels Eggert den 10. November 1908, 425 Aar efter Morten Luthers Fødsel, i Mindet om, at Hans Tavsens har levet og virket paa Antvorskov Kloster, og at Antvorskov Højskole er bygget paa historisk Grund. Paa samme historiske Grund er ogsaa Tilbygningen rejst, to Aar efter at Højskolelærer, cand. theol. Frederik Nørgaard og Hustru, Gerda Nørgaard, f. Liljenqvist, havde købt Antvorskov Højskole med god og venlig Støtte fra Egnens Befolkning. Bygmester var

Johannes Olsen, Slotsalléen, Slagelse. Den første Sten blev indmuret af Højskoleforstander Frederik Nørgaard paa Hu-Hustrus og egne Vegne, den anden af Bygmester Johannes Olsen, den tredje af Gaardejer P. Jørgensen, Hyllerup, og den fjerde af Gaardejer P. Kristensen, Slotsbjærgby. Grundstensnedlæggelsen overværedes af Skolens Lærere og Lærer-

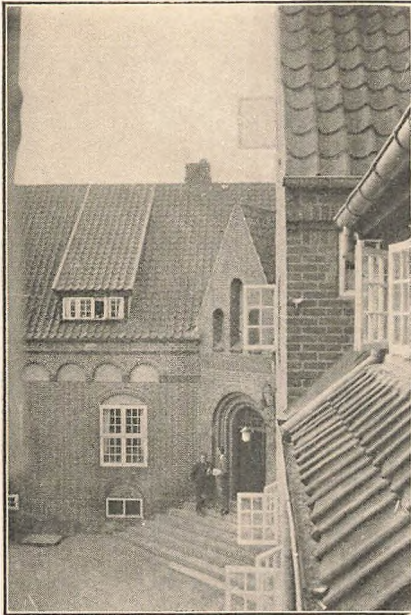
Grundstensnedlæggelsen.

inder og øvrige Medhjælpere, af Antvorskov Højskoles Elevforenings Formand, Lars Kr. Nielsen, af Repræsentanter for Egnens Befolkning og af henved 80 Lærere fra hele Landet samlede til et Kursus for Aftenskolelærere paa Antvorskov Højskole.

Vi rejser Bygningen med Tak til Gud for de to lykkelige Aar, der er gaaet, og med Bøn til Gud om, at Arbejdet paa Antvorskov Højskole i de kommende Aar maa blive Gud til Ære og dansk Ungdom til Lykke og Gavn:

Kundskabs Fader, Visdoms Væld,
til vor Gerning giv os Held,
hvad her plantes, lad det lykkes,
hvad her grundes, lad det bygges
paa den rette Hjørnesten.“

Der blev nu arbejdet med stor Kraft, for at Bygningen og store Forandringer i den oprindelige Bygning kunde være færdig til Vinterskolen. Som en Følge af Byggeriet kunde Efteraarsmødet ikke afholdes paa Skolen; det blev derfor henlagt til Liselund, som gæstfrit havde aabnet sine Døre.

Et Kig fra den nye Fløj.

Medens Sommeren 1922 havde været kølig og vaad, kom Oktober Maaned med fint og tørt Vejr, en stor Vinding naturligvis for Arbejdet paa den nye Fløj. Der var mange Mand i Virksomhed: Murere, Tømrere, Blikkenslagere, Malere, Elektrikere, Mekanikere, enkelte Dage et halvt Hundrede ialt. Og det skred godt. Henimod Slutningen af Maaneden var Dampen i den Grad oppe at det kunde hænde alle maatte ta Haand i Hanke med Arbejdet. Den 30. Oktober blev Varme anlæget taget i Brug, og alle

Vægge tørredes. Den 1. November kom Sundhedskommissionen, men den havde ikke noget at indvende. Historien fra 1909 og de følgende Aar gentog sig ikke.

En Ting der havde voldt nogen Uro var Vandforsyningen. Forstander Nørgaard havde søgt Slagelse Byraad om at faa en Vandledning lagt ud til Skolen. Og Byraadet stillede sig imødekommende. Fred. Nørgaard skulde selv koste Vandledningen og betale en højere Pris for Vandforbruget end den de gav inde i Byen. Til Gengæld afstod han $1\frac{1}{3}$ Tønde Land af den Jord Byen i sin Tid solgte til Skolen for en Pris af 1000 Kr. pr. Td. Land. Siden da har Antvorskov

Højskole, for at bruge en Vending af Fred. Nørgaard, haft sit Vandvæsen „paa det tørre“.

Da Vinterskolen aabnedes den 3. November med godt og vel 120 Elever, var Gymnastiksalen ikke helt færdig, men alle Eleverne kunde nu bo paa selve Skolen. Den nye Nordfløj har givet Pladsen forved Bygningen et stærkere Præg af „Højskolegaard“. Den følger sig vel afstemt ind i Helheden, og den gør hele Indretningen mere praktisk og tidssvarende.

Søndag den 19. November indviedes den nye Gymnastiksal i Nordfløjen ved et stort Møde, hvor op imod et Tusinde Mennesker var kommen til Stede. Forstander Nørgaard bød velkommen og takkede Bygmester Johs. Olsen, Skolens gamle Ven, fordi han med stor praktisk Dygtighed og meget hurtigt havde bygget den nye Fløj, og føjet den saa vel ind i den oprindelige Skolebygning. Dernæst bød han Minister *Klaus Berntsen* velkommen. Fred. Nørgaard vilde gerne ha, at en af Kolds gamle Elever skulde indvi den nye Mødesal. „For jo ældre jeg blir som Højskolemand, des mere forstaar jeg at Kold er Mesteren blandt Højskolens Mænd.“ Til sidst udtalte han Ønsket om, at alle der arbejdede ved Skolen maatte faa Evne og Styrke til at virke i samme Aand som de bedste blandt Højskolens Arbejdere.

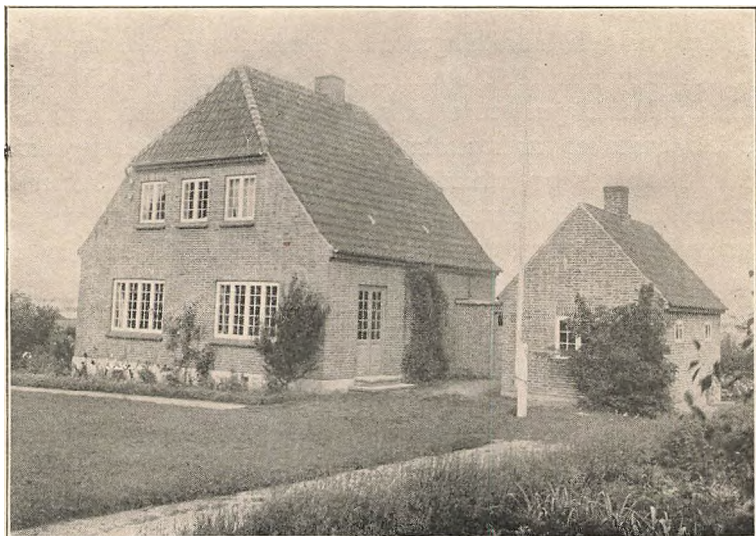
Klaus Berntsen holdt saa et Foredrag om Begejstring, og sluttelig talte Fred. Nørgaard om grundtvigske Skoletanker.

EFTER DET STORE FREMSTØD i 1922 er det mest mindre Tildragelser der som Kilometersten afmærker den jævne Udvikling i den rent ydre Historie.

I Efteraaret 1924 blev der indrettet en Husflidsstue, hvor Vintereleverne i Fritiden har arbejdet med Kurvefletning, Indbinding af Bøger og Læderarbejde. Spørgsmaalet om at sætte Husfliden paa Karleskolens Timeplan, saa den i nogen Grad kunde komme til at svare til Pigernes Haandarbejde, har undertiden været fremme til Overvejelse, men nogen Afgørelse er endnu ikke taget.

I Sommeren 1927 havde Fred. Nørgaard fæstet en ny Lærer, cand. theol. Erik B. Nissen. I den Anledning blev

det nødvendigt at bygge en ny Lærerbolig. Men det var ikke saa ligetil at finde en Byggeplads i Nærheden af Skolen. Imidlertid gæstede Fred. Nørgaard paa en Rejse i Jylland sin gamle Askovkammerat, den kendte Frøavler *Jens Hvidberg* som bl. a. er Ejer af Idagaard ved Slagelse. Gaardens Jorder støder op til Skolens; her vilde et Lærershjem komme

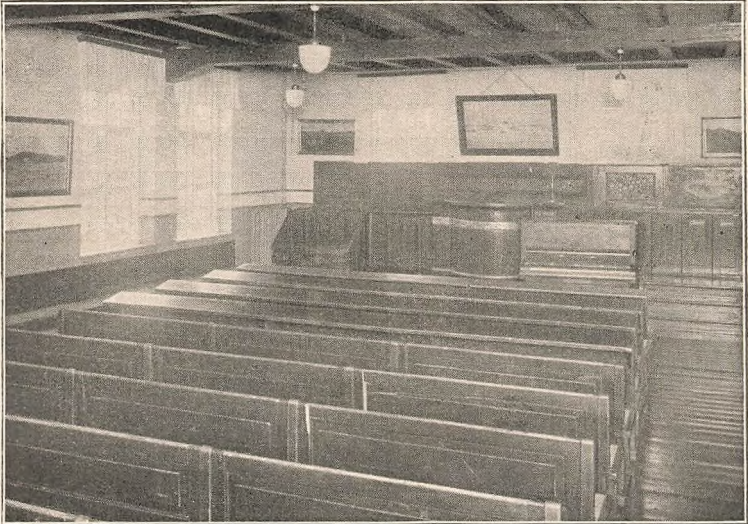
Den ny Lærerbolig.

til at ligge godt. Hvidberg overlod da ogsaa Nørgaard en Byggegrund, og det nye Hus blev da opført i Løbet af Sommeren.

I Efteraaret 1929 smykkedes Foredragssalen med Malerier af *Troels Trier*, forestillende to dejlige danske Landskaber, et jysk og et sjællandsk.

Enhver Folkehøjskole har en „stedlig Tilsynsmand“ som overfor Undervisningsministeriet skal stadfæste Skolens Indberetning. I en Aarrække var det Provst *Aage Møller* i Slagelse. Da han i 1931 tog sin Afsked og flyttede fra Egnen, opfordrede Fred. Nørgaard Folketingsmand *Arnth Jensen*, Gerlev, til at overtage Hvervet, og han har saa været Tilsynsmand siden.

Den største Mærkepæl i de senere Aars ydre Historie er den Nyordning af Skolens Pengeforhold der blev gennemført i Foraaret 1931. Dette Aar var Tiaaret for Indbetalingen af det store Laan, hvormed en Kreds af Egnens Folk i Handling havde vist deres varme Interesse for Skolen. Bidragyderne, omkring 250 i Tallet, havde ikke tidligere været indbudt til

Foredragssalen.

en Sammenkomst for sig selv paa Skolen. Nu syntes Fred. Nørgaard og hans Hustru, at Tiaaret var en passende Lejlighed til en saadan. Og den 29. April samledes da Laangiverne med deres Hustruer — o. 350 i alt — som Forstanderparrets Gæster til en Middag i Gymnastiksalen og senere til en Art Generalforsamling.

Fred. Nørgaard bød velkommen og takkede paa sin Hustrus og egne Vegne for den Tillid Egnens Folk havde vist dem, da de overtog Skolen. Den Kreds der her var samlet, havde været et Bindeled og skabt Tillid mellem Skolen og Egnen.

Bygmester *Olsen*, Udvalgets Formand, takkede paa Gæsternes Vegne og mindede om, at tre Gange i Antvorskov

Højskoles Historie havde Skolen faaet Støtte i Befolkningen. Nu havde Forstander Nørgaard ikke mere Brug for den tegnede Pengesum. Og nu havde Udvalget tænkt, at Bidragyderne maaske vilde give Afkald paa Afdrag og lade Laanet bli staaende i Skolen, ikke til Fordel for det nuværende Forstanderpar, men som et Fond til Sikring ogsaa i Fremtiden af Forbindelsen mellem Skolen og Egnens Befolkning. Nørgaard vil under alle Omstændigheder forrente Pengene fra December Termin.

Arnth Jensen.

Gaardejer *P. Jørgensen*, Hyllerup, anbefalede varmt Udvalgets Henstilling.

Ved en paafølgende Afstemning tiltraadtes Planen enstemmigt, naturligvis saadan, at Laangivere der ønskede det, kunde faa deres Penge udbetalt. Det hidtidige 9 Mands Udvalg valgtes til Styrelse.

Efter denne Ordning indestod der følgende Laan i Skolen: 1. Pant: 50,000 Kr., 2. Pant: 8000, 3. Pant: 45,000, i alt 103,000 Kr., medens Købesummen for den oprindelige Skolebygning og Opførelse af Nybygninger ialt udgør 197,000 Kr.

Naar en Skole skifter Ejer, volder det ofte Vanskeligheder for den tiltrædende Forstander at klare den Udbetaling der kræves. Og Vanskelighederne er steget med de øgede Krav som har ført til nye og kostbare Anlæg. De 45,000 Kr. der nu indestaar i Antvorskov Højskole som afdragsfrit Laan, vil være en Hjælp til at faa det til at glide lettere ved et kommende Forstanderskifte. Skolen er fremdeles Fred. Nørgaards helt og fuldt, men i Tilfælde af Skifte vil Laangiverne bli taget med paa Raad. Skal Køberen bevare Laanet, maa han naturligvis forhandle med Laanets Styrelse.

NAAR EN SKOLES HISTORIE skal skrives vil man straks fæste sig ved dens skiftende Ledere, dens Bygninger og Ejendomsforhold. Mellem de Vejsten der passeres vil man ogsaa ha let ved at faa Øje paa Skolens Festdage —

dem derhjemme, hvor Flaget gaar til Tops, og dem der er viet til Udfærd, i god Samklang med det gamle Folkeviser-Omkvæd: Se dig ud, Sven Vonved!

I det følgende skal der dvæles ved Tildragelser af begge Slags. Og desuden ved de Stævner og Fremmedbesøg som efterhaanden er bleven et Træk i vore Folkehøjskolars Liv og Virke.

I Højskolens første Tid var Skolens Verden Elevernes, og deres alene, bortset fra de Møder, hvortil Skolen indbød sine Venner og Omegnens Folk. Det hændte vel at en eller anden venligsindet Stormand gæstede Skolen og blev modtaget paa festlig Vis. Men de store samlede Indrykninger, enten i selve Skoletiden eller i Aarets „tomme Rum“, er først bleven almindelige i de sidste 25 Aar. Denne Udvikling staar i Sammenhæng med Foreningslivets og Rejselystens Vækst, og — hvor der er Tale om Stævner og Kursus — med Trangen til at finde et Sted som er egnet til at modtage en større Deltagerkreds.

Først lidt om „Indrykningen“. Blandt de Stævner der ofte har været afholdt paa Antvorskov Højskole maa i første Række nævnes *Dansk Aftenskoleforenings Kursus*. Naar Skolen er blevet et yndet Samlingssted for Lærere i Folkeskolen, er det næppe uden Forbindelse med Fred. Nørgaards varme Interesse for den almindelige Folkeskole. Det første af disse Møder afholdtes i Januar 1922, det næste i August samme Aar (allerede omtalt i Forbindelse med Nedlæggelsen af Grundstenen til den nye Fløj). Og senere har Kursuset haft Husrum paa Skolen.

Mellem Ungdomsforeningerne paa Landet og Højskolen har der altid været livlig Forbindelse, og de *vestsjællandske Ungdomsforeninger* har paa Antvorskov fundet et naturligt Samlingssted til Afholdelse af deres Aarsmøder. *Højskolelærernes Efteraarskursus* har to Gange haft Husly paa Antvorskov, første Gang 3.—10. September 1924 og anden Gang nu i Efteraaret 1933 (3.—9. September). Den 19. Juli 1925 holdt *Danmarks Afholdsforening* sit Aarsmøde i Slagelse. I Tilknytning til Aarsmødet afholdes altid et stort Friluftsmøde,

og Ledelsen bad da om Lov til at henlægge dette til Antvorskov Højskoles Have. Med 119 Faner kom Afholdsfolkenes Tog vandrende ud gennem Slotsalléen, og Gaarden og Haven fyldtes af en 4—5000 Mennesker. I brændende Solvarme samledes Folk om Talerstolen paa den store Græsplæne. Her udtalte Fred. Nørgaard, at han ikke kunde følge Afholdsfol-

Højskolelærerkursus 1924.

kene i alle deres Krav, men alligevel kunde han med Glæde byde dem velkommen til Højskolens Grund. Man kan stile mod et Maal ved at vandre ad forskellige Veje. Ogsaa Højskolens Arbejde med Ungdommen har været med til at gøre det danske Folk til et mere ædrueligt Folk. Derefter talte Formanden for Danmarks Afholdsforening, Overlæge Ottosen, og Folketingsmand V. Hejlesen om Afholdssagen.

Om Aftenen var der Foredrag i Gymnastiksalen, og i Haven sang Eleverne flerstemigt og fremviste Folkedanse. Til sidst samledes alle i Skolegaarden. Nørgaard takkede for den gode Dag, og „Dejlig er Jorden“ blev sunget af hele Forsamlingen. I den stille Sommeraften tændtes 200 Fakler, og Fakkeltænderne gik gennem Slotsalléen ind imod Byen, fulgt af Forsamlingen der sang Fædrelandssange.

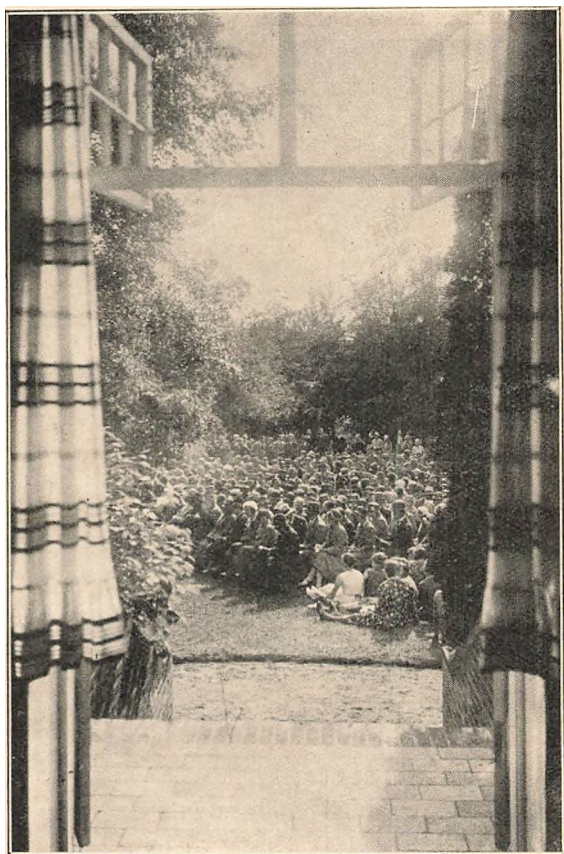
Flere Gange har *Gymnaster fra Sorø Amt* været samlet til Møde paa Skolen, og *sønderjysk Ungdom* har været dens Gæster i Flok og Følge. I Paasken 1930 afholdt de danske *Spejdere Førerstævne*, og den 18.—21. Oktober samme Aar

De optrædende i »Søstrene paa Kinekullen«.

samledes Medlemmer af *Kvindernes internationale Fredsliga* til et Kursus. Et udenlandsk Besøg af en ganske særlig Art havde Skolen i Sommeren 1931. Fjorten engelske Købmænd der navnlig handler med danske Slagtevarer, vilde gerne se en Højskole. Fra Slagteriet i Slagelse kom de til Antvorskov og blev vist rundt paa Skolen. En Englænder der kunde Dansk skulde oversætte Forstander Nørgaards Forklaring. Da man i en Skolestue gik forbi et Billede af Grundtvig, sa Fred. Nørgaard i Forbifarten, idet han pegede paa Billedet: „Ja, det er den Mand der er Far til det gode danske Flæsk

Englænderne faar.“ Senere vilde den danskyndige Englænder, ved en Middag hvortil ogsaa Nørgaard var indbudt, fortælle sine Rejsefæller, hvad man havde set paa Skolen. Og

Sommerløde.

han udtalte da om Grundtvig, at han var den første danske Svineopdrætter i større Stil.

Den 25.—31. Oktober 1931 afholdt *Venstres Ungdom* et Kursus for Studiekredsledere paa Skolen, og dette er bleven gentaget i hvert af de følgende to Aar. Endelig har *Religionslærerforeningen* samlet o. 90 Medlemmer til et Kursus

fra 2. til 9. August 1932. I August Maaned har mange af Deltagerne i Liselundmøderne boet paa Skolen, naar den ikke paa anden Maade var optaget.

— Festdagene paa Skolen er den fornøjelige og farverige Islæt i Hverdagens Tilværelse. „En Fest“, har Fred. Nørgaard sagt, „kan maaske hurtigere end mange Dage give

Elevmøde.

Følelse af Hjemlighed.“ Noget saadant har man erfaret paa Antvorskov, naar man otte Dage efter at ha modtaget Vintereleverne samlede dem til Fest paa Skolens egentlige Fødselsdag. Ogsaa paa Skolens „Sommerfødselsdag“ den 16. Juli, Aarsdagen for Fred. Nørgaards Køb af Skolen, plejer der at være festligt Opbud. Naturligvis afholdes der, som det er Skik og Brug paa Højskolerne, Sommermøde og Efteraarsmøde, desuden i December et Julemøde for Egnens Folk, og ved Midsommer en Sankt Hansfest, stundom med Blus i Lergraven, Dans om Majstangen og den svenske „Drømmegrød“ som Rosinen i Pølseenden.

Men af alle Fester der har den højeste Glans over sig er alligevel *Elevmødet* der hvert Aar afholdes i den skønneste Sommertid. Paa Skolen skaber det Forventning og Travlhed

Lars Kr. Nielsen.

Margrethe Jensen.

Carl Christensen.

og med ikke mindre Forventning imødeses det af de gamle Elever som i store Skarer kommer dragende til Skolen for at samles med Kammerater og Lærere. Elevmøderne byder i vore Dage paa noget af hvert: Foredrag, Sang, Fremførelse af en Folkevisе eller sligt. Alle Sejl sættes til, alle Kræfter arbejder i Spænding og Glæde.

Det vil her være paa sin Plads at indskyde et Par Ord om Skolens *Elevforening*. Dens første Formand, *P. Ravnshøj*, afløstes i 1919, efter næsten ti Aars Arbejde, af *Alfred Hansen* (1919 til 1921). Vognmand *L. Kr. Nielsen*, Roskilde, var Formand fra 1921 til 1927, Frk. *Margrethe Jensen*, Langeland, fra 1927 til 1929. Fra 1929 var Gaardejer, Landbrugskand. *Carl Christensen* Formand. Da han i 1932 købte sig en Gaard paa Bornholm og fik Bopæl dér, afløstes han i 1933 af *Arne Hansen*, Rislev, som Formand.

Et enkelt Aar — 1922 — blev Elevmødet forsøgsvis afholdt i September Maaned, men allerede næste Aar vendte man tilbage til den gamle Ordning, hvorefter Mødet holdes den første Lørdag og Søndag i Juli.

Ved Elevmødet 1930 skænkede Elevforeningen Skolen to store Fotografier af de tidligere Forstandere Eggert og Augustinus. Og i Anledning af Jubilæet

1933 modtog Skolen fra Egnens Befolkning som Gave Malerier af Niels Eggert og hans Hustru, og af det nuværende Forstanderpar, malet af Malerinden Frk. Agnes Smith.

Antvorskov Højskoles Elevfore. har nu over 2000 Medl.

— — En anden munter, ja ogsaa lærerig Islæt i Skolelivet er *Udflugterne*. De har haft Retning saavel mod Hovedstaden som mod Landet. Hvert Aar har en Elevflokk — i mange Aar under Niels Karstensens kyndige Vejledning — gæstet Hovedstaden og dens Seværdigheder. Ellers har en Sorøtur været fast Led i Programmet, og enkelte Gange har en Flokk Karle, ved at tage Hjemturen til Fods, gjort den megen Tale til Skamme om at Nutidens unge ikke kan gaa paa deres Ben.

Den strænge Vinter i de første Maaneder af 1929 kan ogsaa nævnes i denne Sammenhæng. I Februar Maaned blev Overfartsforholdene ved Storebælt meget vanskelige, og i nogen Dage kom der ingen Post fra Fyn og Jylland. Senere blev Postflyvningen sat i Gang, og Flyvemaskinens Brummen hørtes daglig oppe fra Luften. Nogen af Skolens Vandrør frøs, saa Karlene fik et lille Indblik i, hvordan Højskoleelever havde

Arne Hansen.

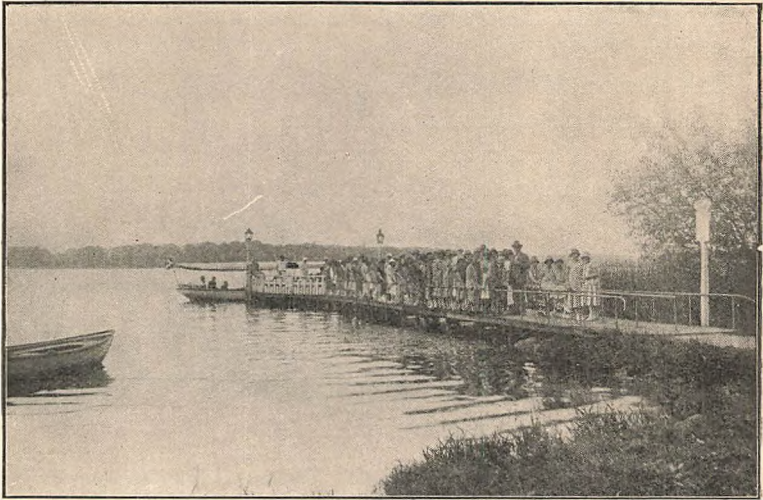
det i „gamle Dage“; nu maatte Aargang 1929 hente Vaskevand ved Brønden. Da Th. Laursen havde været i Jylland i Fastelavnen, naaede han ikke længere end til Fyn. Færgefarten var gaaet i Staa. Efter et otte Dages Ophold paa Fyn tog han en rask Beslutning og fløj til København i Flyvemaskine. Den 20. Februar havde Eleverne en Fællestur til Korsør for at se de store Isskruninger, og ved denne Lejlighed gik en Del af Karlene til Korsør gennem Snemasserne.

Hver Sommer foregaar den aarlige Stortur — i Bil, med Bane eller Damper — til et fjærnere liggende naturskønt og minderigt Sted. Sommerpigerne har paa denne Vis gæstet Sønderjylland, Møn, Skaane og Nordsjælland.

Skolens nære Forbindelse med Egnen er ogsaa kommen dens Elever tilgode. Flere Hjem har gæstfrit aabnet deres Døre for de unge fra Antvorskov Højskole, saaledes Bygmester Olsens i Slotsalléen, P. Kristensens i Slotsbjærgby, Pastor Strunges samme Sted, Klosterforstander Helters i

Slagelse, og ikke at forglemme de to Nabogaarde, Peder Jørgensens og Ansgar Tønnings, i den lille Landsby Hyllerup. Naar de unge Piger kommer herud og leger en Sommeraften paa de grønne Marker med det vide og frie Udsyn over Storebælt, er der en egen Stemning over alt og alle.

Vinterskolens Elever har nogle Vintre haft en baade

Ved Sorø Sp.

lærerig og fornøjelig Udflugt til Tjustrup. Konsulent Olsen og Hustru har ordnet disse Ture. De fortrinlige Besætninger, som Tjustrup er rig paa, er bleven studeret i Gaardene, og der er drukket Kaffe i Konsulent Olsens Barndomshjem.

Hvad der her er berettet, handler om Tildragelser der bryder ind i Hverdagslivets Ramme, Besøg udefra eller Elevernes egen Udfærd — Ting som hvis de overdrives kan virke spredende og trættende, medens de ved forstandig Brug giver Feststemning og sund Afveksling. Men *Skolens egentlige Liv* er det der unddrager sig Historien. Det kan gro af en Sang eller en Samtale, at en Latterbølge eller et henkastet Ord, af den lyttende Stilhed i Foredragssalen, eller af ivrigt Arbejde paa egen Hybel. Eller af slet ingenting, af det rent

ubevidste som er den allerbedste Grobund for sjælelig og menneskelig Udvikling.

Ja, her tier Historien. Folkehøjskolens Hemmelighed, dens Evne til at skabe Glæde og Grøde i unge Sind — og i Lærerens med — kan ikke udgranskes og klarlægges i Enkeltheder. Og skal det heller ikke. Men i de Tusinder af Hjem, hvis Ungdom har søgt til Højskolen, véd de nok aligevel noget derom. Og i andre Tusinder, i Fremtidens Hjem, skabt af gamle Højskoleelever, vil Skolens Arbejde kendes som en frisk Luftning over Dagliglivet, en Strøm af Varme og Vilje, en Hjælp til, i gode og onde Dage, at bære noget af Ungdomssindet frelst gennem Tidernes Tryk og Tyngde.

Bygmester Olsen.

DET HÆVDES undertiden, at Højskolen er et Sted hvor Stilstand raader og Andemad breder sig over Vandene. „Gror der noget i de Urtepotter?“ spurgte i sin Tid Jeppe Aakjær med Henblik paa de danske Folkehøjskoler. Senere Udtalelser af den jyske Sanger viser dog, at han i ikke ringe Grad ændrede sit Syn paa Højskolen. Han opdagede nemlig at nye Strømninger og nye Arbejdsmaader ogsaa har holdt deres Indtog i Folkehøjskolen og været med til at præge dens Indstilling.

Ingeborg Olsen.

Antvorskov er en af de Folkehøjskoler der kraftigst og mest uforbeholdent har vedkendt sig Arven efter Grundtvig og Kold. Men det udelukker ikke at nye Strømninger ogsaa har gjort sig gældende her. Det mundtlige Ord indtager fremdeles Hæderspladsen, men Selvarbejde og Brug af Bøger er ingenlunde sat i Skammekrogen. Og i det sidste Par Aar er *Studiekredsarbejdet* taget op som et Led i Skolens Undervisning.

Fra November 1931 er der foretaget den Ændring i Skoleplanen, at Eleverne i enkelte ugentlige Timer deles i Hold efter eget Valg. I Vinteren 1931—32 var der seks Hold; et af disse læste Engelsk, et andet arbejdede som Studiekreds med Andelsbevægelsen, et tredje med Folkeforbundet, et fjerde

Elevorkestret.

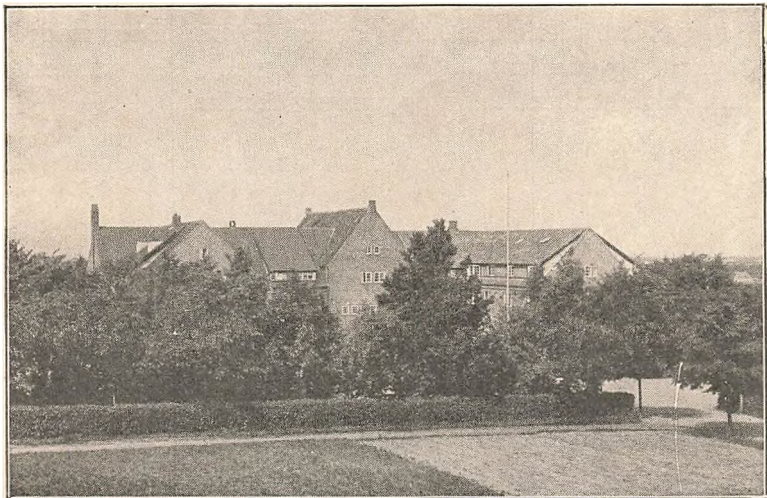
med Ledelse af Ungdomsarbejde, et femte og sjette med Husflid. Paa Sommerskolen har et Hold arbejdet med Boligkultur, et andet med Botanik og et tredje med Samaritergerning.

Om Studiekredsarbejdet udtalte Fred. Nørgaard ved Venstres Ungdoms andet Kursus:

„Mange kender den Glæde det er ved Bogens Hjælp at trænge ind i et Stof, fra Bøgenes Verden at lade et Tidsrum eller en Persons Historie vokse frem, at faa Lys over et Spørgsmaal ved at søge det belyst fra forskellige Sider.

En enkelt Mand eller Kvinde kan sidde alene paa sit Værelse, omgivet af Bøger, og opleve denne Kundskabens Glæde.

Men for mange vil det være naturligt at foretage et saadant Studium i Fællesskab. Deraf er Studiekredsen opstaaet... Studiekredsen samler, øger Kammeratskabsfølelsen, giver Lejlighed til Samvær og Meningsudveksling, og Kundskab og Kundskabsglæde faar den enkelte i Eje i Samarbejde med andre.“

Højskolen set fra Liselund.

ANTVORSKOV HØJSKOLE har i de svundne 25 Aar haft i alt 3859 Elever. Deraf i Niels Eggerts Tid (1909—16): 546, i Augustinus'es (1916—20): 236 og i Fred. Nørsgaards (1920—33): 3067.

Af disse 3067 Elever var 1493 fra Sjælland (deraf fra Sorø Amt 504, og fra de nærliggende Præstø og Holbæk Amter henholdsvis 329 og 343 Elever), fra Nørrejylland var 954, fra Sønderjylland 114, fra Fyn 416, fra Lolland-Falster 67, fra Bornholm 8, fra Færøerne 5, fra Grønland 1, og 9 fra andre Lande (Island, Sverige, Norge, Svejts). Antvorskov Højskole har saaledes haft Elever fra alle Landets Egne, men tæt op mod Halvdelen har dog været fra Sjælland, og det er vel den Højskole, som har haft det største Tal af sjællandske Elever. Den har ogsaa haft Held til, i visse midtsjællandske

Egne, hvor der forhen har været forholdsvis faa Højskole-elever, at pløje ny Muld ind for Folkehøjskolen.

Ved sit 25 Aars Jubilæum staar Antvorskov Højskole med en god og kyndig Ledelse, flinke og dygtige Medhjælpere, smukke, praktiske og vel vedligeholdte Bygninger og et stærkt Rygstød i Egnens Befolkning. Ingen kan spaa om Fremtiden; men den femogtyveaarige Skole synes vel rustet til at gaa ind i det næste Afsnit af sin Historie. Dens mange Venner i og udenfor Elevkredsen vil ogsaa i de kommende Dage følge den med varm og oprigtig Samhu.

NAVNELISTE I UDTOG

Billede tilkendegives ved en * bag Sidetallet.

A.

Aakjær, Jeppe, 35, 81.
 Aalling, Jens, 43.
 Andersen, Ch., 61.
 Andersen, Sigurd, 61.
 Appel, Jacob, 41, 50.
 Augustinus, Karen, 40*, 42, 45, 47.
 Augustinus, Peter, 37, 40*ff, 48, 78.

B.

Begtrup, Holger, 18, 22f, 36, 51, 55.
 Berntsen, Klaus, 45, 69.
 Bojsen, F. E., 15.
 Bondesen, P. N., 22.
 Borch, Leuning, 24.
 Borup, Marie, 61, 62*.
 Bredsdorff, Th., 36.
 Bruun, Constantin, 11.
 Bryan, Tom, 25, 42.

C.

Christensen, Carl, 63, 78*.
 Christensen, Marie, 61, 62*.

D.

Dael, Niels, 18*, 36, 51, 57.
 Dalsgaard, N. Kr., 43.
 Daugaard, Marie, 43*, 61.

E.

Eggert, Cecilie, 17*f, 31f, 34, 36f,
 44*.
 Eggert, Niels, 16, 17*ff, 26, 29, 31,
 34ff, 78.
 Ehlers, Murermester, 19.
 Engelstoft, Povl, 54.
 Eskebjerg, Julius 47*f.

F.

Fenger, P. A., 15.

Fraenkel, A., 34.
 Frandsen, Lars, 57.
 Frederik den Anden, 10f, 14, 25.

H.

Hansen, Alfred, 78.
 Hansen, Arne, 78, 79*.
 Hansen, H. C., 63.
 Hansen, Ingeborg, 63, 65*.
 Hansen, Laurids, 63.
 Hansen, Oscar, 63, 65*.
 Hansen-Jacobsen, N., 37.
 Hansen-Lavind, H. P., 33*, 44.
 Helmer, 79.
 Henriksen, Murermester, 19.
 Hjort Gregersen, Hans, 61, 62*.
 Hvidberg, Jens, 70.

I.

Ingemann, B. S., 11.

J.

Jensen, Aage, 61.
 Jensen, Arnth, 70, 72*.
 Jensen, Aslaug, 61, 63*.
 Jensen, Jens Marinus, 61, 63*.
 Jensen, Margrethe, 78*.
 Jensen, Marie, 63, 65*.
 Jørgensen, Agnes, 61, 62*.
 Jørgensen, Peder, 47*f, 66f, 72, 80.
 Juel, Asta, 33.

K.

Karoline Mathilde, 11.
 Karstensen, Niels, 58f, 60*, 79.
 Kjeldsen, Chr. L., 63.
 Knudsen, Jakcb, 18, 22f.
 Koch, Carl, 50f.
 Kortsen, J. K., 63.
 Kristensen, Johannes, 62*, 63.

Kristensen, P., 47*f, 66f, 79.
Kyed, J. O., 32, 34.

L.

Larsen, Chr., 47*f.
Larsen, H. P., 30f.
Larsen, Laurits, 34.
Larsen Skræppenborg, Peter, 41.
Laursen, Anna Kathrine, 58*.
Laursen, Thorvald, 58*f, 79f.
Lindstrøm, G., 61.
Lydersen, Margrethe, 63.

M.

Manniche, Peter, 46f.
Møller, Aage, 19*f, 36, 44, 56, 71.
Møllerstedt, Amy, 34.
Mørch, Ejvind, 19*f, 22, 32.
Mørch, Gudrun Trier, 24.

N.

Nielsen, Johannes, 61, 62*.
Nielsen, Johnsen, 34, 36.
Nielsen, L. Kr., 67, 78*.
Nielsen, N. P., 18, 34, 36, 44*.
Nielsen, Ninna, 62*, 63.
Nielsen, Salomon, 33*.
Nielsen, Vilh., 63.
Nissen, Erik B., 63, 64*, 69.
Nissen, Inge, 63, 64*.
Nørgaard, Fred., 48ff, 52*ff, 64ff,
76ff, 82.
Nørgaard, Gerda, 48, 52*f, 66f, 71,
78.
Nørgaard, J. P. J., 33*, 38.

O.

Olrik, Dagmar, 24, 34.
Olsen, Ingeborg, 31, 81*.
Olsen, Johannes, 32, 36, 44, 47*f,
66f, 69, 71, 81*.
Olsen, Martin, 80.
Olsen, Tømremester, 19.

P.

Pedersen, Fr., 29.
Pedersen, J. P., 34.
Pilegaard, Arne, 63.
Plesner, Præst, 36.

R.

Rasmussen, Johannes, 13.
Rasmussen, Marius, 34.
Ravnshøj, P. Pedersen, 34, 78.
Rosendal, H., 36.
Rydbert, Peter, 33*, 38, 43.
Rønne, C. F., 15.
Rønne, Peter, 15.

S.

Sandvad, Dagny, 33.
Saxtorph, Vilh., 33, 36*, 38.
Schou, Th., 13, 26f.
Schou, Vilhelm, 26ff.
Skovgaard, Erik, 47*f.
Skriver, Anker, 62*, 63.
Smith, Agnes, 78.
Strunge, Knud, 43.
Strunge, Præst, 79.
Sørensen, H. M., 61.

T.

Tavsen, Hans, 9f, 14, 66.
Thorsen, Lærer, 66.
Trier, Ernst, 15, 50.
Trier, Troels, 70.
Tønning, Ansgar, 80.

U.

Uhrskov, Anders, 54.

V.

Vadgaard, Halvor, 61.
Vandall, Sørine, 63, 64*.
Vedel, Johannes, 15.
Vøls, Dora, 61, 62*.

KILDER

Antvorskov Højskoles Aarsskrift 1910—32.

Sorø Amtstidende.

Højskolebladet.

Ude og Hjemme 1877—78.

Udskrift af Protokollen for Sundhedskommissionen fra Slagelse St.

Peders Landsogn.

Skriftlige og mundtlige Meddelelser.

